

Slovenski čebelar 12

Letnik LXXXX-Leto 1988

Slovenski čebelar

SLOVENSKI ČEBELAR
GLASILO ČEBELARSKIH
ORGANIZACIJ SLOVENIJE

št. 12

1. december

letnik 90

VSEBINA

Andrej Petelin: Ob zaključku jubileja – 90-letnici ZČDS	361
Franc Šivic: Med čebelarji na Iberijskem polotoku	362
Pavel Zaletel: Čebelarjeva opravila v decembru	364
mag. Franc Javornik: Zdravstveno varstvo čebel v vzrejališčih in plemeniščih matic	366
Vinko Pipan: Nosemavost čebel	369
Jurij Senegačnik: Ostanke zdravil v medu in novosti v kemoterapiji čebeljih bolezni v svetu	371
Polona Kosta: Bežen pogled na tržišče medu	375
Andrej Dvoršak: Vprašanje ostaja zaprto	381
IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV	
Janez Gregorij: Moje izkušnje z melicitozo	381
Viktor Kladnik: Moje izkušnje z zdravljenjem poapnele zalege	383
ZA ČEBELARSKO KROŽKE	
Martin Mencej: Tudi v zahodni Evropi so začeli spodbujati šolsko mladino za čebelarjenje	384
IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA	
Dopolnjena pravila Zveze čebelarskih društev Slovenije	385
Višina članarine ZČDS za leto 1989	389
Vodstvom čebelarskih društev in družin ..	390
Volilna skupščina ZČOJ	390
Franc Marolt: Oglad mizarstva Krže	391
ČD Črnomelj: Razvitje prapora v čebelarskem društvu Črnomelj	392
Nina Mesner: OŠ Zgornja Kungota – naravoslovni dan	394
Ivan Štemberger: Ob deseti obletnici smrti našega inovatorja Franca Kirarja	395
OSMRTNICE	
BILTEN MEDEX	
Andrej Schwarzmann: Nosemavost	377
Propolis ali zadelavina	378
Vosek	379
Boris Slavec: Kdo nas vleče za nos?	380

Slika na naslovni strani:
S snemanja videokasete o vzreji matic
(foto: J. Mihelič)

CONTENTS

A. Petelin: After jubilee closing – the 90th Anniversary of ZČDS	361
F. Šivic: Among the Iberian peninsula beekeepers	362
P. Zaletel: Beekeeper's occupations in December	364
F. Javornik: Bee sanitary service on queen rearing and breeding places	366
V. Pipan: The noseme	369
J. Senegačnik: Medicine remains in honey and world novelty in bee diseases chemotherapy	371
P. Kosta: A hasty glance to honey market	375
A. Dvoršak: The question is being left open	381
OUR BEEKEEPERS' EXPERIENCES	
J. Gregorij: My experiences with mellicytosis	381
V. Kladnik: My experiences with calcified brood treatment	383
TO BEEKEEPER CIRCLES	
M. Mencej: The school youth of West Europe is being started to stimulate for beekeeping too	384
FROM THE SOCIETY LIFE	
Regulations of the Slovene Beekeeping Societies Association completed	385
ZČDS subscription height in 1989	389
To the beekeeping society and family leaderships	390
ZČOJ electoral assembly	390
F. Marolt: Visit to the Joinery Krže	391
ČD Črnomelj: Banner exhibition of the beekeeping society Črnomelj	392
N. Mesner: OŠ Zgornja Kungota – natural science day	394
I. Štemberger: On our inventor Franc Kirar 10th Anniversary of death	395
OBITUARIES	
MEDEX BULLETIN	
A. Schwarzmann: The noseme	377
Propolis	378
Wax	379
B. Slavec: Who is fooling ourselves?	380

OB ZAKLJUČKU JUBILEJA – 90-LETNICE ZČDS

Praznično 90-letnico naše skupne čebelarске organizacije zaključuje Slovenski čebelar, ki je začel izhajati in strokovno osveščati že pred devetimi desetletji. Naš visoki jubilej smo zaznamovali času primerno, delovno. S praznovanjem smo pričeli že lani s srečanji in tekmovanji mladih čebelarjev v Krškem. Obletnice smo se spomnili tudi na številnih prireditvah čebelarских društev in družin. Vrh vseh prireditev pa je bila osrednja proslava, ki je bila 13. februarja v veliki Unionski dvorani v Ljubljani. Polna dvorana predstavnikov čebelarских društev z več kot 50 čebelarскими praporji je bila podoba slovenskih čebelarjev, ki so ponosni na svojo društveno organizacijo, ki je v preteklosti orala trdo ledino našemu čebelarstvu. Tudi danes imamo čvrsto organizacijo, ki so jo začeli ustvarjati naši predniki. Naša dolžnost je, da jo dograjujemo in uspešno pripeljemo do stoletnice.

Na svojo čebelarско organizacijo smo upravičeno ponosni, ker je bila vseskozi odraz prizadevanja za boljše čebelarjenje. Še posebej bi poudaril vlogo našega strokovnega časopisa Slovenski čebelar, ki je poleg nekaj let starejšega Planinskega vestnika edini strokovni časopis, ki izhaja že 90 let.

Slovenski čebelar ima svoje čvrste korenine tudi pri bralcih izven naše ožje domovine. Prepričan sem, da bo tudi v prihodnje organizacijsko in strokovno povezoval svoje bralce v želji po boljšem čebelarjenju.

Naš častitljivi jubilej smo praznovali v zapletenih gospodarskih in družbenih razmerah. Nahajamo se v času krize našega čebelarstva. Prav letos je bilo čebelarstvo prizadeto z zelo slabo letino in močnim pojavom nevarnih čebeljih bolezni, še posebej zahrbtna varooze. K temu naj ne nazadnje dodamo še slab gospodarski položaj, ki se kaže v velikem nesorazmerju med odkupnimi cenami in stroški pridelave čebeljih pridelkov ter prodajnimi cenami teh pridelkov. Slovensko čebelarstvo že zlepa ni bilo tako ogroženo kot sedaj.

Morda so te ocene preveč črnogledne, saj so bila tudi v preteklosti dobra in slaba obdobja. Tako kot so vzdržali naši predniki, moramo tudi mi. Več kot dvesto društev in družin s preko 8.000 člani se spoprijema z vsemi današnjimi težavami. Ponekod so bolj, drugod manj uspešni. Največ je odvisno od našega strokovnega znanja in prizadevanj.

Zato se moramo še bolj vključiti v kmetijske načrte družbenopolitičnih skupnosti in si zagotoviti več sredstev za strokovno izobraževanje, zdravstveno zaščito in regresiranje kakovostnih matic. V te načrte je vključena tudi ZČDS, ki dobiva sredstva za pospeševanje. Uporablja pa jih predvsem za pripravo sodobnejših pripomočkov pri izobraževanju. Prav v našem jubilejnem letu nam je uspelo posneti videokaseto o vzreji matic. Nenazadnje je možno uspešno čebelariti le v primernih gospodarskih razmerah, o čemer pa danes ne moremo govoriti. Domači med še ni zaščiten, uvaža pa se tudi mnogo preveč manj kvalitetnega medu. Še posebej spomladi in tudi čez leto moramo posvetiti največ pozornosti zdravstveni zaščiti čebel. Tudi v ZČDS smo se skupaj z veterinarsko službo dogovorili, da moramo z enotno akcijo preprečiti še hujšo škodo. Skupaj z veterinarji in čebelarскими pregledniki moramo opraviti vse, kar je v naši moči. Razveseljivo je vedno večje zanimanje veterinarske službe, saj je npr. za seminar o čebeljih boleznih prijavljenih toliko veterinarjev kot še nikoli do sedaj.

Prepričan sem, da bomo s skupnimi močmi prej ali slej premostili sedanje težave v zadovoljstvo nas samih, predvsem pa v zadovoljstvo mladih čebelarских rodov, ki se danes izobražujejo v čebelarских krožkih in ki bodo nadaljevali tradicijo naše čebelarске organizacije.

Predsednik ZČDS
Andrej Petelin

Čebelnjak Franca Vidervola pri Ribnici na Dolenjskem

MED ČEBELARJI NA IBERIJSKEM POLOTOKU

FRANC ŠIVIC

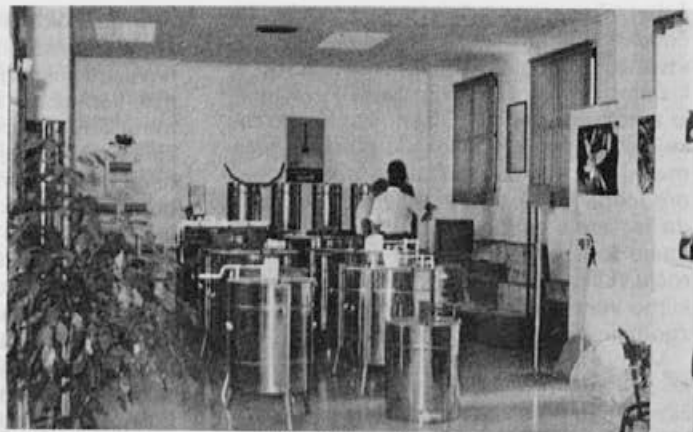
Star španski pregovor pravi, da nasproti prava privlačijo.

Zato morda ni naključje, da sem kmalu po vrnitvi iz Norveške, ene najhladnejših držav Evrope, odpotoval v Španijo, najtoplejšo in najbolj sušno deželo stare celine. In tudi tam sem se srečal s čebelarji. Moji poslovni partnerji in prijatelji iz Valencije, ki poznajo moja srčna nagnjenja, so me želeli čimbolj seznaniti s špansko »poezijo kmetijstva« in so zato organizirali sestanek v Montroyu, enem od centrov njihovega čebelarstva. Kljub temu da mi je bil čas dokaj skopo odmerjen, sem v tistih nekaj urah videl in slišal marsikaj, kar bo gotovo zanimalo naše bralce.

Moj gostitelj je bil Ramon Soldado, lastnik čebelarskega podjetja s poetičnim imenom La reina apicola (čebelja matica). Prav tiste dni je praznoval šestdeseto obletnico obstoja in uspešnega dela podjetja, jubilej pa je počastil tako, da je odprl novo, moderno prodajalno medu in čebelarske opreme. Ko sem ga vprašal, s čim se pravzaprav ukvarja, mi je odgovoril, da trguje s čebeljimi pridelki. Ima tudi 2000 čebeljih družin, ki jih prevažajo po skoraj vseh pasiščih Španije, vendar je to samo njegov konjiček. Povprečno sicer pridelajo 40 ton medu, to pa so le kapljice v morju potreb podjetja, ki letno odkupi okoli 1000 ton

medu. Mnogi mali in srednje veliki čebelarji, njegovi kooperanti, nimajo časa niti možnosti, da bi se sami ukvarjali še s prodajo. Ko sem izvedel, da je odkupna cena za kilogram medu 200 pezeta, prodajna pa 250, mi je bilo takoj jasno, da se kooperantom ne izplača medu prodajati v lastni režiji. Kljub nizki marži ima Ramon Soldado svojo računico, ker gredo skozi njegove roke velike količine medu. Kot zaveden čebelar ne uvažajo medu iz tujine, kot delajo nekateri njegovi konkurenti, čeprav je polovico cenejši, pač pa zadnje čase svoj med pospešeno izvažajo. Lani ga je prvič uspel prodati v ZR Nemčijo po 450 pezeta, letos pa namerava prodati tudi v Švico, kjer je že dosegel bajno ceno 999,50 pezeta. Izvozniki uspehi so rezultat izredne skrbi za kakovost izvoženega medu, za spoštovanje odpremnih rokov in drugih pogojev, ki sestavljajo mednarodne kupoprodajne pogodbe. Z velikim optimizmom gleda na leto 1992, ko bodo v deželah EGS odpadle carinske in druge pregrade in ko bo lahko uspešno trgoval samo tisti, ki bo boljše, cenejše in sposobnejše.

Če že govorimo o medu, naj navedem še nekaj statističnih podatkov. V Španiji pridelajo letno okoli 20.000 ton rožmarinovega, evkaliptusovega, pomarančnega, cvetličnega, jelkovega in kostanjevega

medu. Kljub temu so lani iz Argentine, Kube in Sovjetske zveze uvozili 8.000 ton medu, sami pa so ga na tržišča zahodne Evrope izvozili 1.500 ton. Domačo potrošnjo cenijo na 400 gramov na prebivalca. Poklicnih čebelarjev, ki imajo več kakor 300 pridobitnih panjev, je okoli 10 odstotkov, polpoklicnih s 100 do 300 čebeljih družin je okoli 20 odstotkov, ostalih 70 odstotkov pa odpade na ljubitelje, ki imajo povprečno manj kot 100 panjev.

Zadnje čase postaja za izvoz pomemben cvetni prah. Podatkov o njegovi proizvodnji nisem mogel dobiti, izvedel pa sem, da so ga lani izvozili okoli 600 ton, med drugim tudi v Jugoslavijo. Povprečna cena za ta čebelji pridelek je bila lani 770 pezeta. Najvišjo ceno, kar 844 pezeta, je plačal jugoslovanski uvoznik. Najbolj zadolžena država v Evropi je torej še vedno dovolj bogata, da plačuje najvišje cene. Ne vem, kaj je temu vzrok: neumnost in nevednost ali pa podkupljivost. Ob naslednjem obisku v Španiji bom vsekakor skušal odkriti, kdo je bil ta »poslovnež«. Izredno je popularen matični mleček. Ker domača proizvodnja še zdaleč ne more zadostiti povpraševanju, ga veliko uvažajo, predvsem iz Kitajske. Cena uvoženega mlečka je kar štirikrat nižja od domačega španskega in dvakrat nižja od jugoslovanskega.

Naj se vrnem k pogovoru s svojim gostiteljem. Omenil sem, da svoje čebele prevažajo po vsej Španiji in izkoriščajo najrazličnejše paše. Občasno postavi panje tudi v plantaže pomaranč in limon, ki jih je v okolici Valencije zelo veliko, za to pa prejme po 1500 do 2000 pezeta na čebeljo

družino. Takšnih opravevalnih poslanstev pa ne opravlja ravno z navdušenjem, ker se zaradi uporabe pesticidov na plantažah skoraj vsako leto spopada z večjimi ali manjšimi zastrupitvami čebel.

Trenutno je Ramon Soldado pred pomembnim razpotjem. Odločiti se mora, ali bo še naprej čebelaril z domačo temno čebelo (*Apis mellifera mellifera*) ali pa z italijansko rumeno čebelo, ki jo pospešeno uvajajo velika pridobitna čebelarstva. O značilnostih temne čebele sem že pisal v članku o Norveški. Španski čebelarji so se glede vprašanja čebelje pasme razdelili na dva tabora. Tisti, ki imajo pred očmi predvsem finančno plat čebelarjenja, in to so skoraj vsi profesionalni in polprofesionalni

Ramón Soldado – lastnik čebelarskega podjetja s poetičnim imenom »Čebelja matica«

čebelarji, se navdušujejo nad italijansko čebelo, medtem ko se čebelarji znanstveniki in razgledani ljubiteljski čebelarji, ki dajo nekaj tudi na svojo tradicijo, oklepajo avtohtone čebele. Glasno zahtevajo takojšnjo in zavzeto selekcijo domače pasme, ki bi jo tako izboljšali za potrebe naprednega čebelarstva. Povedati moram, da je vzreja matic šele v povojih, da pa imajo španski čebelarji ravno na tem področju velike načrte, saj bi lahko zaradi mile klime velik del zahodne Evrope zalagali z zgodnjimi maticami temne pasme.

Varooza jim predstavlja trd oreh. Letos so od novih zdravil registrirali apitol, množično pa uporabljajo fluvalinat (APISTAN), ki ga po licenci izdeluje neko špansko podjetje.

Ob koncu razgovora, ki so se ga udeležili tudi nekateri manjši čebelarji iz okolice, je

Ramon Soldado povedal, da hodi na vse kongrese Apimondie in da je večkrat želel navezati stike z jugoslovanskimi predstavniki, vendar se z njimi ni mogel sporazumeti. Govori samo špansko, kakor pač večina njegovih rojakov, med Jugoslovani pa ni našel nikogar, ki bi ga razumel. Upa, da bo na čebelarskem kongresu v Splitu čez tri leta boljše.

In še eno stvar moram omeniti.

Ob slovesu mi je Ramon Soldado podaril nekaj kozarcev tipičnega španskega medu in čebelarstvo revijo Vida apicola (Čebelje življenje). Doslej še nisem videl tako lepega čebelarskega glasila. Več kakor polovica vseh fotografij je v barvah, reprodukcije pa so odlične. Mislim, da so španski kolegi nanjo lahko upravičeno ponosni in da se pri njih lahko učijo redakcije marsikateri večji in bogatejši narodi.

ČEBELARJEVA OPRAVILA V DECEMBRU

PAVEL ZALETEL

Prava zima se prične pri nas navadno šele konec decembra. Vseeno pa je ta mesec, mesec pravega mirovanja čebel. Le redki so dnevi, ko se lahko spreletijo. Malo je namreč takih dni, da se ozračje toliko otopli. Velikokrat pa tega ni, saj temperatura pade celo pod -20°C . Dneve, ko se čebele morda spreletijo, vpišemo v dnevnik, da bomo bolj brez skrbi, če takega dne januarja ali celo februarja še ne bo. Čebele torej pod silo vremena počivajo – mirujejo.

Za čebelarja seveda to ne velja. Tudi če zapade sneg in pritisne mraz, mora opraviti še veliko del, ki jih ne more odlagati v nedogled. Prva spomladanska dela bodo kar naenkrat tu. Če imamo čebelnjak daleč proč od stanovanja, ga obiščemo enkrat tedensko. Dobro je, če dobimo nekoga, ki stanuje v bližini našega čebelnjaka, da ga tudi on tu in tam pogleda in nas o nevšečnostih, ki morda nastanejo, takoj obvesti. Za tako delo je zelo primeren učenec višjega razreda osnovne šole. Za primerno nagrado bo to delo zelo rad opravljal. Nam se bo to še kako obrestovalo. Pa še bolj bomo brez skrbi zaradi naših čebel.

Tudi v največjem mrazu morajo biti žrela panjev odprta. V suhem in svežem zraku čebele najbolje prezimijo. To jim omogočimo s tem, da so žrela v celoti odprta, panji

pa primerno zapaženi. Ob koncu meseca ali v začetku januarja je pravi čas za dokončno paženje panjev. Če pazimo s penasto gumo, smo to delo lahko opravili že konec oktobra. Seveda nakladnih panjev ne pazimo s penasto gumo. Pri nakladnih panjih moramo ob nevetrovnem in suhem vremenu zamenjati moker papirni opaž na pokrovu s suhim. To delo lahko previdno opravimo tako, da čebel nič ne vznemirimo. Izpred čebelnjaka odmečemo morebitni zapadli sneg. V čebelnjaku izpraznimo pasti in po potrebi nasujemo svežega strupa proti glodalcem. Tudi v tem mesecu nadaljujemo s pripravo in popravili orodja in pribora.

Še nekaj tednov nas loči od novega leta. Ne glede na to, ali se ukvarjamo s čebelarstvom profesionalno ali ljubiteljsko, je sedaj napočil čas, da naredimo obračun za naše letošnje gospodarjenje, obenem pa tudi načrt za čebelarjenje v naslednjem letu. Obračun naredimo za vsako družino posebej in za celotno čebelarstvo skupaj. Na osnovi zapiskov o posamezni družini izračunamo vrednost medu, voska, cvetnega prahu, propolisa, čebel, pridobljenih v tem koledarskem letu. Če svoje delo odštejemo, smo imeli verjetno največje izdatke za sladkor, zdravila, matice in

satnice. Če je bil uspeh čebelarjenja slab, potem poiščimo vzrok. Teh je lahko več, ne samo eden. Kadar ugotovimo, da smo storili vse, kar smo le mogli, in da je bila le slaba letina kriva za neuspeh v našem letošnjem čebelarjenju, potem z mirno vestjo pričakajmo naslednje leto, ki nam bo bolj naklonjeno, kot pa je bilo to.

Da pa bo čebelarjenje v naslednjem letu uspešno, moramo načrtovati že sedaj. Če še nimamo svojega točila, ga bomo morali v naslednjem letu kupiti. Ravno tako bomo morali čim prej kupiti še vse manjkajoče orodje in pribor. Vsak začetnik rad načrtuje dve zadevi: povečanje čebelarstva in izboljšanje panjev. Izboljšavo panjev prepusti čebelarskim strokovnjakom, ki že leta in leta dobro čebelarijo in pri tem opazujejo čebele in njihove potrebe. Če nočete čebelariti z nakladnim panjem, AŽ pa vam ne ustreza, potem začnite čebelariti z GRAJŠEVIM panjem ali pa si naredite PRIKLADE za listovni (AŽ) panj. Z njima lahko krotite še tak čebelji razvoj in še tako dobro pašo. Čez leta se boste unesli in »izboljšave« vam verjetno ne bodo več rojile po glavi. Za uspešno čebelarjenje se raje držite starih, že preizkušenih tipov panjev.

Pri načrtovanju povečanja števila panjev – čebeljih družin pa začetniki upoštevajte donosnost vašega čebelarstva. Vprašanje je, če pašne razmere v vašem čebelarskem okolišju sploh dovoljujejo tako povečanje. Pri ugotovitvi, da bo izdatne paše dovolj tudi za povečano število družin, vam vseeno svetujem, da poskušate vsaj tri – štiri leta čebelariti z istim številom družin. Najenostavneje je čebelariti tako, da vsako leto povečamo število družin za toliko, kolikor imamo rojev. Težje pa je čebelariti tako, da imamo iz leta v leto enako število pridobitnih družin. Poizkusite in boste videli. Dokler ne obvladate tega, raje ne čebelarite z večjim številom družin, da ne boste prehitro razočarani nad svojim delom in bi zato morda celo obupali nad čebelarjenjem. V primeru, da boste povečali čebelarstvo, vam svetujem, da ne kupujete starih in dotrajanih panjev, pa četudi pod ceno. Kupujte raje nove panje, ki vam bodo morda služili celo življenje. Rabljene panje kupujte le od čebelarjev, ki prenehajo čebelariti zaradi bolezni ali starosti. Drugeče nikoli.

Zimski čas je tudi najboljši čas za izo-

Zima je čas za kuho voska

braževanje. V dolgih večernih urah ali dneh slabega vremena pregledjmo zapiske o naših čebelah in ugotavljajmo, kaj bi lahko naredili bolje. Berimo stare letnike Slovenskega čebelarja in knjige o čebelarstvu. Če nimamo svojih, si jih sposodimo pri mentorju ali kakem drugem čebelarju. Najbolje je seveda, da si vsaj nekaj knjig kupimo. Ta denar bo še kako dobro naložen. Odrtgajmo si nekaj prostega časa in se udeležimo vseh sestankov, predavanj, posvetov, ki jih organizirajo zveza, naše ali drugo čebelarsko društvo. Brez skrbi se udeležimo vseh predavanj, ki jih bodo organizirala tudi sosednja društva. Povsod bomo zaželeni in dobrodošli. Strokovno se izpolnjujmo z vsem in povsod, da bomo v naslednjih letih še uspešnejše čebelarili.

Končujem s pisanjem mesečnih navodil za to koledarsko leto. Ko mi je pred letom dni tovariš urednik predlagal, da prevzamem to odgovorno delo, sem bil s predlogom počaščen. Poučevati začetnike je zahtevno in odgovorno delo. Koliko mi je to uspelo, ne vem. Dragi začetniki, presodite sami, koliko sem se z nasveti približal vašim potrebam. Tudi v naslednjih letih vestno berite mesečna navodila, ki so namenjena v prvi vrsti vam in osvojili boste znanje avtorjev teh sestavkov. S tem se boste izognili marsikateri napaki, nevspečnosti pa tudi razočaranju.

Mesečna navodila za čebelarke začetnike ste verjetno tu in tam brali tudi starejši preizkušeni čebelarji. Če ste se pri branju spomnili na kaj, kar ste morda pozabili, ali pa ste ugotovili, da katero delo opravljate bolje kot jaz, je bil namen letošnjih napotkov dosežen tudi pri vas.

Ob koncu dovolite, drage sočebelarke in sočebelarji, da vam in vsem vašim najbližjim ter najdražjim zaželim srečno, zadovoljno in zdravja polno novo leto, vašim čebelicam pa zdravje in tak razvoj, da bodo v naslednjem letu prinesle čim več medu.

ZDRAVSTVENO VARSTVO ČEBEL V VZREJALIŠČIH IN PLEMENIŠČIH MATIC

mag. FRANC JAVORNIK

Pred tremi leti smo v Sloveniji prvič po osvoboditvi začeli z načrtnim selekcijskim delom pri vzreji matic. Ob selekcijskem delu pa smo zaostrili in povečali tudi skrb za zdravstveno varstvo čebel v vzrejališčih in plemeniščih matic. Seveda je bilo z ustreznimi predpisi že prej določeno, s katerimi nalezljivimi boleznimi vzrejališča in plemenišča matic ne smejo biti okužena, ta določila pa so se v praksi uporabljala le bolj ohlapno. Ti objekti pogosto niso bili niti registrirani pri ustreznih organih občin niti zdravstveno pregledani, pa so vseeno služili za vzrejo in plemenitev matic za široko porabo oziroma za tržišče.

Sedaj so vsa vzrejališča in plemenišča matic, kjer se vzrejajo ali plemenitijo matice za tržišče, registrirana in zdravstveno pregledana, tako da se matice lahko prodajajo le iz registriranih vzrejališč. Ne smemo pa si pri tem zatiskati oči pred dejstvom, da vsak čebelar vzreja matice za svoje čebelarstvo, menja vzrejni material z drugimi čebelarji, če ima možnost, kupi matice v drugi republiki ali celo v zamejstvu, seveda pa pri tem ne zahteva nikakršnih dokumentov o zdravstvenem stanju in poreklu živali. Da bi čebelarji kupovali matice le v registriranih in priznanih vzrejališčih, so iz republiškega sklada za pospeševanje kmetijstva letos izplačevali čebelarjem, ki so kupili matice v registriranih vzrejališčih, po 4.000 din regresa.

Zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja čebel in zaradi velikih zimskih in spomladanskih izgub čebel zaradi varooze, hude gnilobe čebelje zalege, virusnih in drugih kužnih bolezni čebel se je potreba po kakovostnih mladih maticah v Sloveniji pa tudi drugje zelo povečala. Pri vsem tem moramo poskrbeti, da bodo na tržišče prišle le matice iz neokuženih vzrejališč in plemenišč.

Po »ODREDBI o preventivnih cepljenjih in diagnostičnih preiskavah...«, ki jo vsako leto izda RVU, je določeno, da v vzrejališčih in plemeniščih matic ne sme biti pršičavosti, noseme in hude gnilobe čebelje zalege, čebele pa morajo biti pregledane. Pod veterinarsko kontrolo pa morajo biti zdravljenja proti varoozi.

Vzrejališče mora biti prijavljeno veterinarski inšpekciji občine, v kateri se nahaja, ter pod stalnim nadzorom pristojne veterinarske službe. Pristojni veterinarski inšpektor oziroma služba, ki jo on pooblasti, odvzema in pošilja vzorce za laboratorijske preiskave na kužne bolezni, organizira preglede čebeljih družin na hudo gnilobo čebelje zalege ter nadzoruje izvajanje ukrepov proti varoozi in ostalim kužnim in drugim boleznim čebel. Spremljati in nadzorovati mora tudi promet z maticami in čebeljimi družinami, ne samo v vzrejališčih, pač pa tudi v njihovi okolici.

Republiška komisija za pregled vzrejališč in plemenišč matic, ki jo imenuje Komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano SRS, vsako leto obišče vse vzrejevalce matic v Sloveniji, ki so se pri Kmetijskem inštitutu Slovenije prijavili za vzrejo matic. Vzrejališče se lahko registrira, če vsako leto vzredi vsaj 200 matic za tržišče.

Pristojni veterinarski inšpektor posreduje komisiji podatke o stanju kužnih bolezni čebel v okolici vzrejališča, zato ga obvestijo o datumu in času obiska komisije in povabijo k sodelovanju.

Na podlagi dokumentov o zdravstvenem stanju čebel v vzrejališču, ki jih izda VTOZD za veterinarstvo in pristojni veterinarski inšpektor, na podlagi dokumentov o pasemski čistosti, pridobitnosti in obnašanja čebel, ki jih izda Kmetijski inštitut Slovenije, na podlagi tehnične oziroma

Komisija za priznavanje plemenišč pri vzrejevalcu Janezu Šviglju

tehnološke usposobljenosti čebelarja-vzrejevalca in na podlagi splošnega vtisa, komisija ugotovi stanje vzrejališča ter poda svoje mnenje o ustreznosti ali neustreznosti vzrejališča za vzrejo in plemenitev matic (rodovno čistih ali pridobitnih). Na podlagi pisnega mnenja komisije pa Republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano SRS izda pozitivno ali negativno odločbo in jo pošlje vzrejevalcu.

Kot smo že omenili, imamo dve kategoriji vzrejališč in plemenišč matic, in sicer: vzrejališče in plemenišče za vzrejo rodovno čistih matic in vzrejališče in plemenišče za vzrejo pridobitnih matic.

Plemenišče za vzrejo rodovno čistih matic mora imeti več panjev z dobrimi čebeljimi družinami – matičarji za vzrejo matic in plemenilno postajo za parjenje matic s troti iz odbranih trotarjev. Plemenilna postaja mora biti oddaljena od čebeljih družin drugih rodov v polmeru 8 km, v zaprtih dolinah 6 km. Čebeljih družin drugih pasem pa ne sme biti v polmeru 30 km.

Plemenišče za vzrejo pridobitnih matic ima več panjev z odbranimi čebeljimi družinami – matičarji za vzrejo matic, ki se parijo z neznanimi troti. Tudi okrog plemenišča za vzrejo gospodarskih matic ne sme biti v polmeru 30 km čebeljih družin drugih pasem.

Kot vam je vsem dobro znano, je zdravstveno stanje čebeljih družin na področju Slovenije dokaj kritično. Zdravstveno stanje čebel v plemeniščih matic pa je samo odraz zdravstvenega stanja okolice, v kateri se nahajajo. Torej je tudi zdravstveno stanje plemenišč in vzrejališč matic za-

skrbljivo. Na kratko vam bom prikazal trenutno zdravstveno stanje.

Leta 1988 je bilo na Kmetijskem inštitutu Slovenije prijavljenih 20 vzrejevalcev matic. Štirje vzrejevalci so od vzreje matic odstopili že pred obiskom komisije. Eden zaradi nosestavosti, drugi zaradi hude gnilobe čebelje zalege, dva pa iz meni neznanih vzrokov. Od 16 preostalih vzrejevalcev pa jih je le šest imelo vse potrebne dokumente, da je komisija lahko nemoteno opravila svoje delo.

Izvidi za posamezne bolezni so manjkali v sedmih vzrejališčih. V nekaterih primerih še niso bile opravljene vse preiskave, v drugih primerih pa je bil izvid pozitiven na nosestavost, zato so najprej zdravili to bolezen. Komisija je predlagala Republiške-mu komiteju za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano SRS, da registrira vsa vzrejališča, ki niso imela zbrane popolne dokumentacije, po ostalih kriterijih pa so ustrezala za vzrejo matic, pod pogojem, da vzrejevalci sami v najkrajšem roku dostavijo manjkajoče dokumente. Šest vzrejevalcev je komiteju naknadno dostavilo manjkajoče dokumente, tako da so lahko prejeli odločbo o registraciji plemenišča. En vzrejevalec pa kljub zdravljenju nosestavosti ni dobil negativnega izvida na nosestavost, zato pa tudi ni dobil dovoljenja za vzrejo matic v letu 1988.

Komisija je dala negativno mnenje za dva vzrejevalca, ker sta oba imela čebele močno okužene z nosestavostjo, v enem vzrejališču pa je bila že pred prihodom komisije ugotovljena huda gniloba čebelje zalege.

Napajalniki za čebele so lahko tudi izvor nose-mavosti

Iz prikazanega stanja je razvidno, da je le 30 odstotkov od vseh prijavljenih vzrejališč matic v Sloveniji izpolnjevalo vse zdravstvene pogoje za registracijo.

30 odstotkov vzrejališč je bilo predlaganih za registracijo le pogojno. Razen enega so bila kasneje registrirana vsa.

40 odstotkov prijavljenih vzrejališč je iz vzreje izločila komisija ali pa so vzrejevalci sami uvideli, da nimajo vseh pogojev za registracijo svojega vzrejališča.

Menim, da je tako zdravstveno stanje v nekaterih vzrejališčih in plemeniščih matic slabo. Poudaril sem že, da je stanje enako tudi v ostalem čebelarstvu v Sloveniji. Zveza čebelarških društev in komisija za zdravstveno varstvo čebel si že vrsto let prizadevata za tvorno sodelovanje z RVU, inšpekcijskimi službami na terenu, z veterinarsko operativo in VTOZD za veterinarstvo z edinim namenom, da bi izboljšali zdravstveno stanje čebel v naši republici. Rezultati tega sodelovanja so v nekaterih sredinah vzpodbudni, v drugih pa so popolnoma izostali. Največje težave so s financiranjem in kadri.

Da bi bilo izvajanje zdravstvenega varstva vzrejališč skladnejše, RVU vsako leto posebej pisno obvešča vse veterinarske

inšpektorje tistih občin, kjer imajo vzrejališča, o času in načinu odvzema vzorcev za laboratorijske preiskave, in kam naj pošljejo vzorce na pregled. Podobno obvestilo je objavljeno tudi v Slovenskem čebelarju, naslovljeno pa je na vzrejevalce matic, tako da so tudi ti obveščeni o času in načinu pregledov. Kljub temu pa delo ne teče tako, kot bi želeli. V mnogih primerih imamo težave, tako da je delo komisije pogosto ovirano, včasih pa tudi onemogočeno.

Še enkrat ponavljam, da je vsako leto, navadno že decembra, objavljena republiška ODREDBA o preventivnih cepljenjih in diagnostičnih ter drugih preiskavah v naslednjem letu. V njej je določeno, da morajo biti čebelje družine vzrejevalcev matic in čebelje družine plemenilnih postaj, registriranih pri veterinarski službi, pregledane na hudo gnilobo čebelje zalege, nose mavost, pršičavost in zdravljene proti varoi.

Da bi naše skupno delo potekalo v prihodnje ubranejše, bom nanizal vsa opravila in potek zdravstvenega varstva čebel v plemeniščih matic, ki pa se lahko prenese tudi na vsa ostala čebelarstva.

1. Veterinarski inšpektor ali pooblaščen veterinarski zavod odvzame in pošlje na VTOZD za veterinarstvo v Ljubljano vzorce mrtvic za pregled na pršičavost in nose mavost. Čas odvzema vzorcev je od 1. 12. do 31. 3. naslednjega leta. Priporočljivo je vzorec pobrati in odposlati v laboratorij čimprej, seveda z ustreznim spremnim dopisom.

2. Ko se spomladi dovolj ogreje, VTOZD za veterinarstvo v dogovoru s področnim veterinarskim inšpektorjem opravi preglede na hudo gnilobo čebelje zalege vseh čebeljih družin v vzrejališčih in plemeniščih matic, po pregledu pa izda pisni izvid.

3. Veterinarski inšpektor oziroma veterinarski zavod preko celega leta kontrolira zatiranje varooze v vzrejališču in o tem izda pisno potrdilo.

Ob prihodu komisije mora torej vzrejevalec imeti v rokah:

- negativni izvid na pršičavost,
- negativni izvid na nose mavost,
- negativni izvid na hudo gnilobo čebelje zalege in
- potrdilo o zdravljenju čebel proti varoozi.

Glede na izkušnje, ki smo si jih pridobili v zadnjih treh letih, je videti, da je zbrati vse štiri dokumente do prihoda komisije za mnoge le pretrd oreh. Zato vas pozivam, da svoje delo opravite pravočasno in kakovostno.

Uspeh zdravstvenega varstva v vzrejalniških kakor tudi v ostalih čebelarstvih je v precejšnji meri odvisen od načrtovane in dosledno izvedene preventive. Veliko pozornosti moramo posvetiti preventivnim ukrepom proti nose mavosti, varoozi in hudi gnilobi čebelje zalege. O podrobnostih preventivnih ukrepov ne bom govoril, ker ste bili z njimi seznanjeni v temah, ki so obravnavale tovrstno problematiko.

Želim pa spregovoriti še o enem vidiku, ki je povezan z zdravstvenim varstvom vzrejalnišč in plemenišč matic, ni pa neposredno zakonsko urejen, pač pa je urejen

samo na splošno v okviru zdravstvenega varstva živali oziroma čebel. To je ZDRAVSTVENO VARSTVO ČEBEL V TRIKILOMETRSKEM PASU okrog vzrejalnišč in plemenišč matic. Dokler ne bomo uspeli nadzorovati kužnih boleznih čebel v zaščitnem 3 km pasu okrog plemenišč, tudi v samih plemeniščih ne bomo mogli zagotoviti ustreznega zdravstvenega stanja. O epizootiološki situaciji v okolici plemenišč lahko komisija dobi podatke le od veterinarskega inšpektorja, če ta sodeluje s komisijo, v nasprotnem primeru pa je slika okolice popolnoma nejasna.

Menim, da bi morali zdravstveno varstvo plemenišč organizirati tako, da bi pregledali tudi vsa čebelarstva v zaščitnem pasu. S tem ukrepom bi zagotovili bistveno boljše zdravstveno stanje tudi v samih plemeniščih.

NOSEMAVOST ČEBEL

VINKO PIPAN

Nose mavost je bolezen odraslih čebel, ki se pojavlja v akutni in kronični obliki. Znake bolezni opažamo predvsem v spomladanskem in zimskem času.

Povzročitelj nose mavosti, *Nosema apis* Zander, spada med praživali. V vegetativni obliki jo najdemo v steni srednjega črevesa čebel, v naravi pa se nahaja v obliki zelo odpornega tros a. Trosi so sposobni za okužbo do 4 mesece. Povzročitelj je zelo odporen proti zunanjim vplivom:

- na sobni temperaturi preživi 1 mesec,
- na temperaturi 37°C preživi pet dni,
- v me du pri 49°C preživi 24 ur,
- vodna para ga uniči v 1 minuti,
- 100-odstotna o cetna kislina (2 ml na 1 liter) ga uniči v dveh dneh,
- kalijev in natrijev lug, segreta na 98°C, ter etilen-oksidi ga uničijo v nekaj minutah.

Čebele se okužujejo s trosi preko ust. V srednjem delu črevesja trosi pod vplivom črevesnih sokov počijo in povzročitelj se prebije v steno črevesa. Tu se začne razmnoževati. Ko je črevesna celica uničena, se trosi vsujejo v lumen črevesa in peristaltika jih odplavi naprej v rektum ter nato skupaj s črevesno vsebino na prosto. Nekaj trosov ne gre naprej, temveč se ponovno aktivira in tako pride do avtoinfekcije. Čebela tako okužuje sama sebe in okolico.

Z izločenimi trosi se okužijo satje, oprema in okolica čebelnjaka, prek njih pa čebele in matica. Prav zaradi vsesplošne okuženosti okolice je ozdravitev, kljub uporabi zdravil, brez drugih ukrepov praktično nemogoča. Na večje razdalje se bolezen zelo hitro prenaša s prevozom okuženih čebel, prodajo matic z okuženimi spremljevalkami, s panji, prašilčki, orodjem ...

Čebelja družina se okužuje več let. Čebela se okuži od čebele, matica pa od njih. Za prenos bolezni je najnevarnejša matica, ki se edina trebi v panju. Njeni iztrebki so zaradi slabše prebave sladki in čebele jih zelo rade ližejo. Matica tako hkrati okužuje sate in čebele. Čebele se v normalnih pogojih ne iztrebljajo v panjih, v primeru hude nose mavosti pa opažamo iztrebljanje čebel po satnikih, satju in stenah panjev.

V akutni obliki izbruhne bolezni le pozimi in spomladi, ker so za razvoj te oblike nose mavosti potrebne dolgožive čebele. Povzročitelj, ki se je naselil v zadnjem delu srednjega črevesa, se močno namnoži in uniči mnogo črevesnih celic. Zaradi tega se v tem, za prebavo in resorpcijo pomembnem delu črevesa, prebava hrane praktično ustavi, močno pa se zmanjša resorpcija prebavljene hrane. Bolne čebele

Zdrava in dobro predelana hrana je osnova za čebelarjenje brez noseme

so precej bolj lačne od zdravih in zato jemljejo večje količine zimske hrane, ki se neprebavljena zbira v rektumu. Ko se rektum napolni, se mora čebela iztrebiti. Okužene čebele hitreje izletajo na prvi spomladanski izlet kot neokužene. To je prvi znak bolezni.

Zaradi slabšega prebavljanja hrane čebelam slabše delujejo faringealne žleze in mleček iz njih je slabše kakovosti. Porajati se začnejo slabše odporne in manjše čebele s krajšo življenjsko dobo. Matice se slabše razvijajo in zato tudi slabše zalegajo.

Prve znake nosestavosti opazimo pri spomladanskem izletu čebel. Namesto da bi čebele poletele, se zbirajo na bradi in se tu iztrebljajo. Manjše število čebel le poleti v okolico čebelnjaka, onesnaži končnice, nato pa pade na zemljo in v krčih odmre. Čebele imajo nabrekle zadke, iz katerih iztisnemo tekočo rumenorjavo ali zelenorjavo smrdečo vsebino, ki je polna trosov Noseme apis Z.

Pri akutni obliki nosestavosti večina obolelih čebeljih družin kljub zdravljenju odmre. Akutna oblika se največkrat pokaže že prek zime. Čebele so mokre, precej mrtvih najdemo na satju in po podnicah. Satje, satniki in stene panjev so zamazani s smrdečimi iztrebki. Kmalu odmre cela družina.

Poleti se nosestavost ne kaže v klinični obliki. Povzročitelj pa je prisoten v čebelah in jim zmanjšuje življenjsko dobo.

Nosestavost je pogojna bolezen, ker so za njen izbruh potrebni še drugi neugodni pogoji, kot so: slaba zimska prehrana (gozdni medovi in medovi z veliko cvetne-

ga prahu), dolga vlažna obdobja, hladno vreme, dolge in meglene zime ter druge bolezni, ki oslabijo čebeljo družino.

Bolezen moramo preprečevati preden se pojavi, ker jo po izbruhu zelo težko pozdravimo. Ugotovimo jo pri spomladanskih pregledih zimskih mrtvic in umirajočih čebel.

Zimo bodo preživele le močne čebelje družine z zdravimi čebelami. Zimske čebele se porajajo avgusta in v začetku septembra, prav te čebele pa morajo biti zdrave, da lahko razvijejo tolščobna telesca. Ravno tako kot je za zaščito pred nosestavostjo potrebna dobra prehrana, je potreben spomladanski pregled mrtvic, ker nam le ta lahko da pravo sliko okuženosti naših čebel.

Nosestavost moramo zdraviti tako s kemičnimi sredstvi kot z razkuževanjem. S kemičnimi sredstvi čebele zdravimo, z razkuževanjem pa odstranimo povzročitelja iz satja, s satnikov, sten panja, z napajališč in opreme ter iz okolice čebelnjaka.

Pred vsakim zdravljenjem nosestavosti moramo čebele prestaviti v razkužene panje z razkuženim satjem. Za zdravljenje uporabljamo sredstva, ki so v prodaji le na recept (nevarnost ostankov v medu). Vsa sredstva moramo uporabljati po navodilih proizvajalcev. Jesensko dajanje ima večji učinek od spomladanskega.

Satje, opremo, panje razkužujemo z očetno kislino (100 odstotna, 2 ml na 1 liter prostornine, vsaj dva dni) v zaprtem prostoru (omara), v katerega smo namestili sate, opremo, panje. Okolico čebelnjaka razkužimo s segretim kalijevim in natrijevim lugom.

Poleg teh ukrepov moramo pred zdravljenjem čebel obvezno zamenjati obolelo matico z zdravo in higiensko urediti napajališče za čebele (najboljši so narobe obrnjeni kozarci z vodo, preko katerih položimo gazo).

Tudi vsi navedeni ukrepi nam ne zagotavljajo, da bo zdravljenje uspešno, ker je vedno možna ponovna okužba čebelnjaka iz okolice (zelo gosto postavljeni čebelnjaki).

Če nosestavosti ne zatiramo, pa lahko utrpimo takole škodo:

- življenjska doba poletnih čebel je do pol manjša;
- 40 odstotkov obolelih čebel ima slabše razvito faringealno žlezo;

- proizvaja se slabši matični mleček;
- ne razvije se do 15 odstotkov jajčec;
- okužene matice slabše zalegajo;
- okužene matice odmro v nekaj tednih;
- izgube na donosu medu zaradi krajše življenjske dobe;
- izgube zaradi slabšega opravevanja čebel.

V zadnjem času opažamo, da je škoda, ki jo povzroča nosestavost, vse večja in prav zato je zgodnje ukrepanje čebelarjev še kako pomembno. Seveda pa je nujno, da so vzrejališča in plemenišča za matice, prek katerih lahko nosestavost raznašamo najhitreje, neokužena s to težko ozdravljivo boleznijo.

OSTANKI ZDRAVIL V MEDU IN NOVOSTI V KEMOTERAPIJI ČEBELJIH BOLEZNI V SVETU

J. SENEGAČNIK

VTÖZD za veterinarstvo BF, Ljubljana

Izkušnje, ki smo si jih v zadnjih letih pridobili pri zatiranju varoe, so vse bolj pomembne in čedalje bolj pomagajo ohranjati stalež čebeljih družin povsod tam, kjer poznajo zakone, po katerih se že nekaj deset milijonov let uravnava življenje čebel in kjer poznajo lastnosti in razmnoževanje varoe.

Že nekaj let ni več nobenega dvoma, da se brez kemoterapevtikov pri evropski čebeli ni mogoče uspešno boriti proti varoi. Naše delo pa je za kakih 30 odstotkov uspešnejše, če kemoterapijo spremljajo še biološke metode zatiranja, kamor spada izrezovanje trotovske zalege, čebelarjenje na roje, narejanje umetnih rojev itd.

V zadnjih sedmih letih, odkar se v Sloveniji že ubadamo z varoo, smo se glede akaricidov že marsikaj naučili. Spoznali smo med drugim, da je danes na voljo nekaj pripravkov, ki so dokaj učinkoviti, vendar le na pršice varoe, ki so na čebelah. Če pa želimo poleg pršic, ki so na čebelah, uničiti še tiste, ki parazitirajo v pokriti zalegi in ki jih je včasih kar nekajkrat več, bomo to dosegli le z uporabo mravljinčne kisline. Seveda pa uporaba slehernega akaricida zahteva dosledno upoštevanje navodil.

Čebelarji bi se že morali naučiti živeti z varoo, pri tem pa stremeti tudi za tem, da bi uporabljali čim manj zdravilnih sredstev,

če pa jih, pa o pravem času. Seveda je treba tudi paziti, da se v medu, vosku, propolisu in mlečku ne bi slučajno nabirali ostanki zdravil.

Danes dobro vemo, da učinek naših ukrepov pogosto koleba in da je odvisen od številnih dejavnikov, ki pa so od kraja do kraja, od panja do panja in od čebelarja do čebelarja različni.

Sleherni lastnik čebel se mora naučiti, da kritično ocenjuje rezultate svojih ukrepov, tako da bo ob naslednji priložnosti vse potrebno opravil še bolje. Kratkoterm, čebelar bi moral predvsem dobro vedeti, kdaj je zajedavec (njegovim) čebelam najbolj nevaren. Izvid o stopnji okuženosti kake družine z varoo pa mu daje dnevni pregled drobirja na dnu panja. Množična zmogljivost varoe je v mnogih primerih tako visoka, da posegi v pozni jeseni ali zgodnji zimi ne zadostujejo oz. so prepozni, da bi preprečili škodo ali pa propad čebeljih družin.

Ko zatiramo varoo s kemoterapevtiki, ne smemo pozabiti na morebitni vpliv teh sredstev na kakovost čebeljih pridelkov. Če bi se namreč ugotovilo, da bi ostanki utegnili ogroziti zdravje človeka, je treba takšna sredstva izločiti iz uporabe ali pa jih uporabljati na povsem nenevaren način. Videli bomo, da so glede tega merila v različnih državah različna. Pri tem so seveda

prizadete predvsem države izvoznice, ki jim pridelani med ostaja doma.

Pomembni kemoterapevtiki, ki se uporabljajo pri nas in po svetu

Učinkovitih kemoterapevtikov, ki jih danes po svetu uporabljajo za zatiranje varro, ni prav veliko in jih skoraj lahko preštujemo na prste ene roke. V predavanju nameravam navesti le tiste, ki se uporabljajo pri nas v Sloveniji in drugje po Jugoslaviji ter v nekaterih drugih državah. To so: brompropilat, malation skupaj s tedionom, amitraz, mravljinčna kislina, fluvalinat.

Posebej bi lahko omenili še nekatere dišavne rastline.

Lastnosti, uporaba in učinkovanje posameznih kemoterapevtikov

Brompropilat je kemično izopropil-4,4-dibrombenzilat, s formulo $C_{17}H_{16}Br_2O_3$, mol. teža 428,12.

Za zdravljenje proti varoi uporabljamo dimne lističe, ki vsebujejo približno 0,4 g aktivne snovi. V določenih pogojih zunanje temperature (ne pod 10°C) mora dim, ki nastaja pri tlenju z brompropilatom impregniranega lističa, delovati na čebele v zaprtem panju eno uro. Spomladansko zdravljenje, ki obsega od dva do štiri dimljenja (pač glede na izvid prvega dimljenja), naj bi se končalo šest tednov pred začetkom prve paše.

Poskusi v tujini so pokazali, da tkivo ne sprejema brompropilata ali njegovih presnovkov. Nadalje ni bilo opaziti nobenega učinka na razmnoževanje poskusnih živali, niti teratogenega delovanja pa tudi ne kancerogenih učinkov. Brompropilat je poleg mravljinčne kisline in perizina edino sredstvo, ki ga v Nemčiji uradno lahko uporabljajo proti varoi.

Mejne vrednosti netoksične količine: – podgane: 15 mg/kg hrane oz. 0,75 mg/kg telesne teže; – pes: 100 mg/kg hrane oz. 2,5 mg/kg telesne teže.

V zvezi z raznimi pripombami, ki so jih slovenski čebelarji imeli glede brompropilata pripravnika folbex VA, so v preteklem letu na VTOZD za veterinarstvo in

vzporedno v Ciba-Geigy izvedli kontrolne analize, ki so potrdile pravilno vsebnost aktivne snovi na lističih. Naše izvozno podjetje Medex sprejema med le od tistih kooperantov, ki so čebele zdravili proti varoi samo z brompropilatom ali z mravljinčno kislino, kar seveda ob sprejemu medu ugotavljajo z ustrežno kemično analizo.

2. Malation in tedion

Ti dve substanci sta sestavni del apiakaridima. To je proizvod splitskega Dalmeda in se uporablja v obliki dimnih kolutov, prirejenih za zdravljenje 30 družin. Omenjenima substancama so dodane zmesi naravnih snovi, ki čebele med dimljenjem zares uspešno pomirjajo. Dimimo pri odprtih žrelih. Na žerjavico s kolutom pa je priporočljivo naložiti nekaj balastnega materiala v obliki vejic hoje, smreke, bora, brinja, poleti pa sveže dele rastlin. S tem dimno sredstvo vsaj delno vežemo v kadilniku in tako preprečimo, da v panj ne prihaja prevroč dim, ki bi lahko ožgal čebele v spodnjem delu panjev.

Apiakaridim spada med akaricide z močnim delovanjem. Kadar dimimo z njim, je priporočljivo, da čim manj vdihavamo dim.

Po mojih večletnih izkušnjah je apiakaridim zelo učinkovito sredstvo, katerega uporabnost traja tri leta. Vendar se zdi, da učinkovitost tu in tam lahko premine že prej, zato je priporočljivo ob vsakem dimljenju izvesti ustrezno kontrolo o številu padlih varoinih pršic.

Dimimo spomladi dva do štirikrat (po potrebi oz. v skladu z izvidom prvega dimljenja), zadnje dimljenje pa moramo opraviti šest tednov pred začetkom paše. Pri dimljenju naj bi v mediščih po možnosti ne bilo satovja.

Malation je znana organofosforna spojina, ki negativno učinkuje na življenjsko pomembne esterase, zlasti še na acetilholin esterazo, ki hidrolizira acetilholin v holin in osetno kislino.

Malation je derivat diizopropilfluorofosfata (DFP). Je ireverzibilni inhibitor, ki preprečuje prenos živčnih impulzov. Veže se na $-CH_2OH$ skupino serina na aktivnem mestu encima, tj. acetilholinesteraze. Živali, zdravljene z DFP ali enim od njegovih de-

riyatov, imajo določene funkcije paralizirane, ker se živčni impulzi ne morejo prenašati pravilno. Če npr. eno uro po dimljenju pogledamo varoe, odpadle s čebel, med njimi še pogosto najdemo take, ki se kratak čas gibljejo zmedeno in nekoordinirano, potem pa preminejo.

Različno toksičnost organofosfornih spojin za različne speciese razlagamo z različno metabolično usodo teh substanc v različnih živalskih organizmih. Malation npr. pri hišni muhi doživi običajne spremembe, pri podgani pa preide v malation-sko kislino, ki je le slabo toksična.

Podobno kot malation učinkuje tudi perizin, kjer je učinkovita snov coumaphos. Tudi ta je blokator acetilholinesteraze, na čemer potem temelji njegovo akaricidno delovanje.

Razlika v občutljivosti na to snov med čebelo in pršico varoe vsaj deloma temelji na različni strukturi živčnega sistema obeh insektov. Pri zaviranju aktivnosti acetilholinesteraze pride do kopičenja acetilholina na postsinaptičnih membranah.

Kemijsko gledano spada coumaphos k estrom tiofosforne kisline s fenolno molekulo, ki je z eno strukturo razširjena v heterociklično obročno tvorbo.

Derivati coumaphosa so v veterinarski medicini znani pod imeni co-ral, agridip, asuntol. Uvedli so jih za zatiranje zunanjih zajedavcev, kot so npr. gosenice, klopi, larve moljev in mesarske muhe.

Uporaba perizina (v Avstriji in v Nemčiji) je dovoljena le pozno jeseni ali zgodaj pozimi, ko v panju ni več pokrite zalege, saj je tedaj uporaba najbolj smotrna in stoodstotno učinkovita. Spomladansko zdravljenje, če ga kje izvajajo, mora biti obvezno najkasneje šest tednov pred pašo.

Med, onesnažen s perizinom, ni za človeško uporabo.

Za naše razmere je glede na prenizko ceno medu zdravljenje s perizinom predrago, saj stane enkratni poseg (priporočata pa se dva v razmaku tedna dni) 45 šilingov, pogosto pa je seveda v poznojesenskem ali zimskem času poseg že lahko preprozen.

3. Amitraz

Amitraz je bil v borbi proti varoi do sedaj množično uporabljan in je tudi zelo učinko-

vit. Razen pri nas ga uporabljajo tudi na Češkem, Madžarskem in v Franciji. Kemijsko je amitraz N-metil-bis(2,4-ksilil iminometil)amin. Amitraz je šibka baza, ki v kislinskih raztopinah razpada v 2,4-dimetil formilid in metil-amin. Od metabolitov, tj. presnovkov amitraza, je znanih več snovi, npr. 2,4-dimetilanilin ali 2,4-ksilidin, dimetilformanilid, diformamidin in 4-amino-3-metil-benzoe kislina.

Trgovske oznake za amitraz so: daam, mitac, tactic, triatox, starejše oznake pa triazid in azaform.

Amitraz deluje kot insekticid in akaricid na širok spekter rastlinam škodljivih insektov in pršic. Njegova uporaba na sadju, zelenjavi in bombažu je dovoljena v številnih deželah. Pomembna je tudi uporaba na veterinarskem področju, zlasti proti pršicam in krpļem oz. ogrcem pri govedu in ovcah, pri čemer so vključene tudi nekatere sicer rezistentne vrste. Na voljo je v obliki koncentrata, ki ga je možno emulgirati za uporabo pri zaščiti rastlin in na veterinarskem področju. Razen tega se na veterinarskem področju uporablja kot škropivo v prahu. V prebavnem traktu se dobro resorbira in se po nekaj dneh zopet izloči iz tkiva. Med presnovo je bila razgradnja pri vseh preiskovanih vrstah enaka in se je končala s tvorbo 3-metil-4-amino-benzoe kisline in njenih konjugatov. Pri poskusih so se psi izkazali mnogo bolj občutljivi kot podgane, saj je meja toksično neučinkovite snovi za pse pri 0,25 mg na kg telesne teže, medtem ko je pri miših in podganah ta količina desetkrat višja. Prevladujoči učinek, zlasti še pri psih, se je kazal v zaviralnem delovanju na centralni živčni sistem. Za formamidin je toksično neučinkovita doza pri podganah 1 mg/kg telesne teže, pri psih pa le 0,1 mg/kg telesne teže. Seveda pa bi bilo za vnos takih količin potrebno užiti količine medu, ki praktično presegajo meje razuma pa tudi zmogljivosti prebavnega trakta. Pokazalo se je tudi, da je amitraz v dozah, ki so toksične za matere, najbrž toksičen tudi za zarodke, nima pa kakega jasnega teratogenega delovanja.

Z amitrazom in z 2,4-ksilidinom so na miših in podganah izvedli karcinogene teste. Pri študiju na podganah je amitraz učinkoval negativno. Pri mišjih samicah je 400 mg/kg telesne teže povzročalo stalno na-

raščanje tumorjev limfnega sistema.

Podatki o toksičnosti za človeka so nepopolni in jih pri ocenjevanju še dovoljene dnevne količine (tj. netoksične dnevne doze) ne moremo upoštevati. Kancerogena učinkovitost razgradnih produktov je dokazana. Ker se amitraz, kot že rečeno, v kislem okolju hitro hidrolizira, kar se dogaja tudi v medu, bomo v tem zadnjem zagotovo našli več razgradnih produktov kot amitraza samega. Te produkte pa je zelo težko dokazovati.

Ko sem se posvetoval z nekaterimi vidnimi svetovnimi strokovnjaki za apiterapijo, npr. z dr. R. Borneckom, predsednikom Apimondie, sem dobil pojasnilo, da v Franciji, kjer so do sedaj amitraz množično uporabljali in ga delno še vedno, nekajkratno letno dimljenje z amitrazom ne pojmujejo za vprašljivo. Glede na to, da dim ostane pretežno v plodišču, je sploh vprašljivo, koliko ga pride v naklade oz. v medišča pri AŽ panjih in koliko ga ostane na čebelah. Do sedaj tudi še ni bilo nikjer opisano, da bi bilo v medu toliko akaricidov oz. njihovih razpadnih produktov, da bi kdo od njih zbolel. Po zdravi pameti lahko presodimo, koliko medu smo v zadnjih letih v Jugoslaviji pridelali in koliko panjev, iz katerih je ta med prišel, ni bilo zdravljenih ravno z amitraznimi sredstvi.

Amitraz se kot aktivno sredstvo proti varoi uporablja v naslednjih pripravkih: varamit, varolik, varocid in hemovar. Varamit so lističi, prepojeni z 20 mg amitraza, ki pri tlenju sproščajo zdravilno sredstvo. Varocid je dimni kolut za 30 panjev, hemovar pa 20-odstotna raztopina amitraza, ki se emulgirana v vodi (15 kapljic na liter vode) uporablja za razprševanje na čebele. Kapljice hemovara pa lahko nakapamo na lističe, prepojene z nitratom, ki potem, ko smo jih prižgali, tlijo in sproščajo aktivno sredstvo. Tako lahko delamo tudi s kupovnim sredstvom mitac 20, ki je 20-odstotna raztopina amitraza in je razmeroma zelo poceni. Podoben je postopek pri varoliku.

Znatno hitreje pa lahko obdelamo tudi večje število panjev, tako da amitraz, homogeniziran s parafinskim oljem (1 + 9), s posebno dimno napravo pri temperaturi preko 20°C pri odprtem žrelu razpršimo v panje. Pri nas je predvidena količina amitraza za eno dimljenje 20 mg na panj

normalnih dimenzij, pri Madžarih pa 15 mg. To zadnjo dozo so verjetno prevzeli tudi Francozi, ki imajo prav tako kot mi precejšnje težave z varoozo v jugovzhodnih predelih.

Ob strogo pogojenih zahtevah glavnega uvoznika našega medu, tj. Zahodne Nemčije, da med ne sme vsebovati amitraza, je naš največji izvoznik Medex v svojem podjetju uvedel ustrezno kontrolo na amitraz in vzorcev, v katerih ga ugotovijo, ne sprejema.

Obilo resnih podatkov o uporabi in učinkovitosti amitraza je mogoče najti v francoski strokovni literaturi. Tamkajšnji avtorji za sedaj še ne ugotavljajo rezistence na to sredstvo, nisem pa tudi nikjer zasledil kakšne zaskrbljenosti glede ostankov te snovi v medu.

Iz lastnih izkušenj z amitrazom domnevam, da je ena od posledic zdravljenja s to snovjo pojavljanje okamnele zalege. Druga posledica, ki jo omenjajo Izraelci v American Bee Journal, pa je, da matice po zdravljenju z amitrazom rade prelegajo. Tretja pripomba, ki jo je izrazil nekdo na lanskem kongresu Apimondie v Varšavi, je, da je preleganje in prezgodnje javljanje trotovk lahko tudi posledica tega, da so se matice oprušile s troti, ki so bili poškodovani od pršic varoe in zato slabše plodni, kar je nato povzročilo slabšo polodnost matic.

Med na policah mora biti brez vseh primesi

Kljub vsem tem pomislekom pa je amitraz zelo učinkovit akaricid, ki pa žal nima rezidualnega učinka in deluje le nekaj ur po uporabi. Ena od prednosti je tudi, da je razmeroma poceni. Liter preparata mitac 20 je letos spomladi stal 30000 din, zadostuje pa za obdelavo 10000 panjev, seveda v lastni režiji!

4. Mravljinčna kislina

Mravljinčna kislina, HCOOH, mol. t. 46, se pri zdravih ljudeh dnevno izloča v urinu (okoli 13 mg). Pri dodatku formiata (1,48 g) ali mravljinčne kisline (1 g), pa se v urinu izloči okrog 35 mg, tj. okoli 2,1 odstotka. Odvečna količina mravljinčne kisline se v jetrih presnovi preko C₁ metabolizma s transmetilacijo. Neškodljiva dnevna doza naj bi bila 0,3 mg/kg telesne teže. Pri dalj časa trajajočem krmljenju podgan z dnevno količino 200 mg Ca formiata na kg telesne teže ni bilo ugotovljenega nič nenavadnega.

Kot kislina je nekoliko močnejša kot alifatske kisline, ki ji sledijo. Je edino sredstvo, ki ne deluje le na varoe, ki so na čebelah, marveč tudi na varoe, ki so v pokritih celicah. Hlapi te kisline namreč skoz pokrovčke prodirajo v celično notranjost in ubijajo tamkajšnje varoe, ki padajo na dno panja, kadar se valijo mlade čebele. Zato po uporabi mravljinčne kisline dnevno ugotavljamo večje število poginulih varoj kot pa po uporabi kakega dimnega sredstva. V pokriti zalegi je lahko nekajkrat več varoj kot na čebelah. Medtem ko so tiste s čebel poginile brž po dodatku mravljinčne kisline v panj in popadale na dno, pa tiste, ki jih je kislina ubila v celicah, prinesejo na dan šele izvaljene čebele.

Uporaba mravljinčne kisline je precej

zahtevna. Ne le da se mora izvajalec zavarovati pred morebitnimi poškodbami kože, oči, sluznice ust in dihal, marveč je treba paziti tudi na pogoje, v katerih to kislino v koncentraciji 60 odstotkov apliciramo na kartonskih ploščah, ki vsebujejo okrog 25 ml te snovi. Pri uporabi mravljinčne kisline naj bi bila temperatura med 15 ° in 25 ° C, vreme pa suho. Ko položimo karton s kislino nad plodiščne sate, čebele ne smejo biti vznemirjene več kot 20 minut, sicer je treba vložek s kislino odstraniti.

Mravljinčna kislina pogosto neugodno deluje na starejše bube, ki naj bi se čez dva ali tri dni že izvalile, in jih poškoduje. To je stranski, nepričakovan učinek. V različnih okoliščinah je uspeh pri uporabi mravljinčne kisline lahko zelo različen in zato niha od leta do leta. Kislina naj bi se uporabljala predvsem meseca avgusta ali pa kvečjemu še septembra. Zlasti zdravljenje v avgustu naj bi uničilo glavnino varoj v kritičnem poznem poletju, ko pogosto ni več paše ali pa je ta zelo pičila. Uporaba mravljinčne kisline v tem obdobju (eno ali dvojno zdravljenje) pa ne izključuje kasnejšega ukrepanja proti varoi v času, ko v panju ni več pokrite zalege, s kakim drugim preparatom.

Neposredno pred pašo in med njo se ta kislina ne sme uporabljati, ker pride v med in ga lahko tako zakisli, da se to pozna celo po okusu. Čeprav je mravljinčna kislina normalna sestavina medu in jo v njem najdemo od 100 do 1000 ppm, tj. 100–1000 mg, se vzorci, ki vsebujejo še višje količine, izvirajoče od zdravljenja proti varoi, štejejo za neprimerne in kot neke vrste potvorba. Vendar se zvišane količine kisline od jeseni do spomladi običajno spet znižajo na normalne vrednosti.

(nadaljevanje prihodnjič)

BEŽEN POGLED NA TRŽIŠČE MEDU

Naj preletimo novo objavljeno raziskavo »Med – študija pomembnejših tržišč«, ki jo je objavil Mednarodni trgovinski center (ITC) v Ženevi in prinaša nekaj zanimivosti v razmislek.

Odkar je bila leta 1977 objavljena prva ITC raziskava o tržiščih medu, se je posel z medom korenito spremenil. Skoraj vsa

pomembna tržišča z medom so se med leti 1975 in 1984 znatno razširila. Kot je bilo pričakovati, je bila rast najočitnejša na treh največjih trgih, kot so ZRN, ZDA in Japonska. Občutno pa se je povečalo tudi nekaj manjših tržišč, kot so Italija, Nizozemska, Španija, Avstrija, Saudska Arabija in Danska. Naraščala je pomembnost

učinkovitega izvoznega tržišča, tako da uspešen oskrbovalec medu bolj kot kdajkoli potrebuje dobro tržno raziskavo in natančne informacije o tržnih gibanjih.

Svetovna trgovina prodaje medu se je vse zadnje desetletje po obsegu povečala za okoli 75 odstotkov (od 150 na 262 tisoč ton), vrednostno pa za 85 odstotkov (od 133 do 250 milijonov US \$). Dobava je vse omenjeno obdobje lahko sledila naraščajočim zahtevam, tako da so bile konec obdobja cene medu v svetu nižje kot v začetku desetletja – vključno z inflacijo.

Raziskava predvideva, da se bo svetovno tržišče medu v obdobju od 1985 do 1994 širilo, čeprav počasneje kot v prejšnjem desetletju. Na drugi strani pa bo na tržiščih, kot so ZRN, Švica, Francija in Belgija verjetno rast zastala. Kje so torej možnosti za razširjanje tržišča medu v prihodnosti? Študija predvideva, da so to dežele, kjer poraba medu na prebivalca sovпада z visoko kupno močjo – npr. Japonska – in v deželah, ki so pripravljene

vlagati čas in sredstva (denar) v reklamiranje in predstavitev proizvoda. K temu dodajamo, da se bodo obenem z rastjo življenjske ravni pojavile kot nova uvozna tržišča tudi nekatere dežele v razvoju.

Se bo količina medu na svetovnih trgih v prihodnje spremenila? Stanje ni jasno, saj ni odvisno le od običajne ponudbe in povpraševanja. Omenjena raziskava predvideva, da se bo ostra konkurenca nadaljevala, odvisno pa bo tudi od mednarodnih političnih razmer. Na primer, pomanjkanje trdnih valut v nekaterih državah izvoznicah je le-te v zadnjih letih pogosto prisililo izvažati njihov med po nizkih cenah in (ali) h kompenzacijskim poslom ter podobnim blagovnim menjavam. Raziskava ITC prav tako predvideva, da lahko širjenje afrikanizirane čebele v osrednji in severni Ameriki ter varooze temeljito spremeni položaj v preskrbi tržišča z medom v obdobju, ki prihaja.

Prevod: Polona Kosta
Bee World 1/88

RAZPIS

ZČDS razpisuje izdelavo video filma, s katerim bo predstavila čebelarjeva opravila po mesecih.

Dolžina filma bo 90 minut oziroma bo sestavljen iz treh filmov po 30 minut, ki bodo skupaj tvorili zaokroženo celoto.

Film bo potrebno snemati na več lokacijah v širši okolici Ljubljane. Predvidoma bo za snemanje potrebnih 20 snemalnih dni, vendar ne strnjениh, pač pa po mesecih, kot potekajo dela v čebelnjaku.

Scenarij mora biti pripravljen po sinopsisu, ki ga bo avtorju (avtorjem) filma predložila ZČDS.

- Končna izdelava filma zahteva še:
- avtorsko glasbeno opremo (z odkupom avtorskih pravic),
 - oblikovanje besedila,
 - sinhronizacijo v dva tuja jezika,
 - podnapise,
 - preliv slike,
 - ZENO,
 - film mora biti posnet v U-MATIC tehniki, naročnik pa dobi poleg originalne kasete še dve kopiji v VHS tehniki.

Opomba: Člani snemalne ekipe ne smejo biti alergični na čebelje pike!

Snemanje filma naj bi se predvidoma pričelo konec januarja 1989 in zaključilo konec novembra 1989. Film mora biti dokončan v šestdesetih dneh po zaključenem snemanju.

Vsi zainteresirani, ki izpolnjujejo zgoraj navedene pogoje, naj svojo ponudbo pošljejo do 20. decembra 1988 na naslov: Zveza čebelarških društev Slovenije, Cankarjeva 3/II, 61000 Ljubljana.

NOSEMAVOST (NOSEMOSIS)

Nosemavost je bolezen prebavil pri čebelah. Čebelarjem je sedaj že dobro znana, saj se z njo pogosto srečujejo. In nič ne bo narobe, če malo osvežimo glavne značilnosti te bolezni.

Pojavlja se v dveh oblikah (kronična in akutna oblika). Akutna oblika, ki je tudi najhujša, se pojavi predvsem zaradi neugodnih življenjskih razmer.

Bolezen povzroča *Nosema apis* Zander. V epitelu črevesne sluznice je v aktivnem stanju, medtem ko jo v naravi najdemo v obliki trosi. Trosi so zelo obstojni, in to ne samo proti temperaturi, temveč tudi proti razkužilom.

Trosi lahko propade v eni minuti ali pa v 4–5 mesecih, odvisno pač od temperature in okolja, v katerem se nahaja. Naj navedem samo najbolj učinkovito uničevanje: v eni minuti jih uniči vodna para, postopek pa je prav tako uspešen, če jih segrevamo 10 minut pri 59°C.

Zaradi težkega uničevanja trosi in njihove odpornosti se bolezen širi neomejeno. Bolezen se najlaže širi s prenašanjem satja, npr. pri prodaji družin. Glavni prenašalec pa so čebele s svojimi iztrebki, orodje, čebelar in nenazadnje tudi med.

Čebele se okužijo med prehranjevanjem in čiščenjem panja. Okužijo se lahko samo s sporami. Ob aktiviranju spor prihaja do slabega prebavljanja v digestivnem traktu, to pa lahko vpliva na hitrejše polnjenje prebavnega traku in rektuma. Napolnjenost prisili čebelo, da zleti na čistilni izlet prej, kot pa to dovoljujejo zunanje temperature. Če do tega pride pozimi, je to za čebelo usodno.

Obolele čebele slabše izkoriščajo hrano. Okužba se v panju širi počasi in vztrajno. Mladice se okužijo pri čiščenju in pri pri-

pravljanju celic za zaleganje. Največjo nevarnost za čebelo družino predstavlja okužena matica.

Kako bomo odkrili nosemo, če je do sedaj še nismo poznali? Satje, stene in podnica panja so onesnaženi z iztrebki neprijetnega vonja. Onesnaženo je tudi pročelje čebelnjaka, včasih pa tudi bližnja okolica. Na satju in podnici najdemo mrtve čebele.

Najlaže pa ugotovimo nosemo zgodaj spomladi. Prva znamenja lahko opazimo samo na čistilnih izletih, ko zdrave čebelje družine še ne izletavajo. Ob prvem čistilnem izletu čebele težko letijo ali pa sploh ne. Čebele, ki ne morejo leteti, se zbirajo v gručah in tam tudi odmro.

Iztrebek je vedno tekoč, rumenorjav ali rjavozelen in neprijetnega vonja.

Obolele družine šumijo, kar pomeni, da njihovo prezimovanje ni normalno. Iz panja izletavajo prej kot zdrave družine.

Poleti bolezeni ni mogoče točno določati, saj je za trebljenje primeren vsak dan in obolele čebele odmirajo daleč od svojih panjev.

Bolezen težko ozdravimo, ko pride do kroničnega obolenja. Nosemavost je kompleksna bolezen, zato je treba kompleksno pristopiti tudi k zatiranju. Če bomo čebeljo družino pozdravili, to še ne pomeni, da je naše delo končano. Potrebno je odstraniti tudi vire okužbe.

Predvsem je potrebno razkuževanje sa-tja, panjev, orodja, napajališča, čebelnjaka,

in če je le možno, tudi bližnje okolice.

Zaradi lažjega dokazovanja boleznih in njenega obsega moramo vsako leto pošiljati zimske mrtvice v laboratorijsko analizo.

(Povzeto po knjigi UEK v Ljubljani, VTOZD za veterinarstvo: dr. NEŽKA SNOJ: Bolezni čebelje družine

Že od nekdaj se je v preventivne namene uporabljal česen, predvsem pa vam priporočamo **FUMAGILIN DCH** kot registrirano in zaenkrat najbolj uspešno zdravilo.

Pospeševalna služba:
ANDREJ SCHWARZMANN

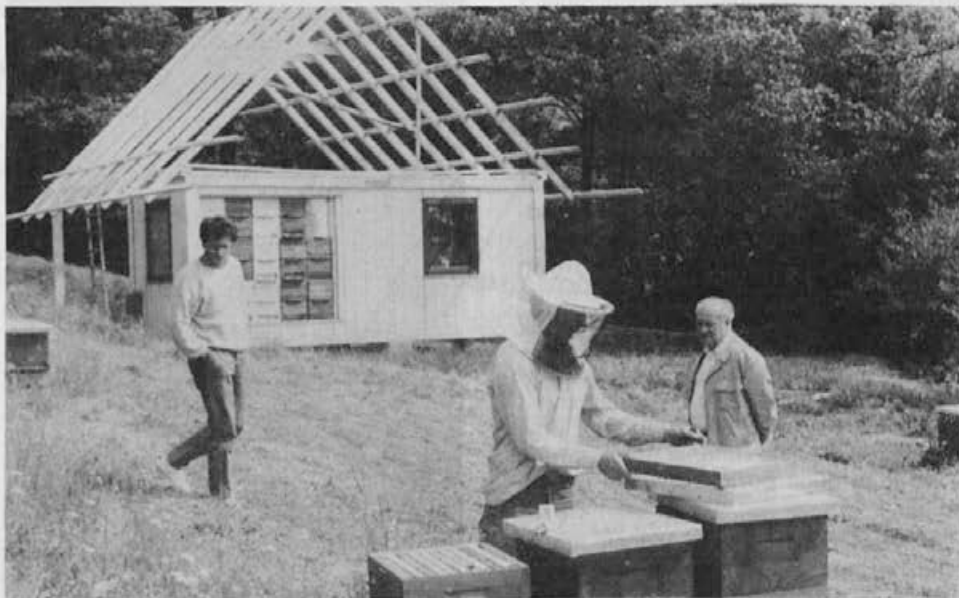
PROPOLIS ali ZADELAVINA

Čebele uporabljajo zadelavino kot gradivo za zapiranje različnih razpok v panju, za zaščitno sredstvo za prevleko notranjosti panja, za tanko prevleko različnih predmetov v panju in za lepljenje različnih stičnih mest v panju. Uporabljajo jo tudi pri čiščenju celic, ki jih prevlečejo s tanko zaščitno plastjo.

Osnovna surovina zadelavine so najrazličnejše rastlinske smole, ki jim čebele

med zbiranjem in predelavo dodajo izločke svojih žlez. Z dodatkom svojih žlez – predvsem slinavke – omogočajo osvobajanje aktivnih snovi zadelavine. Čebele jo prinašajo v panj v koških zadnjih nog, podobno kot cvetni prah. Porabijo jo takoj in je ne skladiščijo.

Zadelavino lahko pridelujemo skozi celo leto. Najuspešnejši čas za zbiranje je jeseni in pozimi, saj v tem času čistimo prazne

panje in iz njih ostrgamo zadelavino. Ker je pozimi hladno, se zadelavina tudi lažje lušči od sten panja. Uspešno jo nabiramo na mestih, kjer so čebele skušale zadelati različne razpoke v panju. Na taka mesta jo čebele nakopičijo tudi nekaj milimetrov na debelo. Strgamo jo z različnimi strgali, ki ne smejo biti ostra, da pri strganju ne odstranimo podlage, kajti različne primesi v zbrani zadelavini znižujejo njeno kvaliteto. Čebele zelo rade nanašajo zadelavino v mreže zadnjih okenc pri AZ panjih, od koder jo odstranjujemo s pomočjo žičnate ščetke.

Pri intenzivnejšem pridelovanju zadelavine uporabljamo različne pripomočke. Vedeti moramo, da jo čebele prinašajo in uporabljajo le takrat, ko je zunanja temperatura dovolj visoka. Ko je zunaj hladno, je čebele ne nabirajo in je tudi v panju, na mestih, ki so hladna in nezasedena s čebelami, ne uporabljajo. Kot smo že omenili, čebele v panju ne trpijo prepaha, kar na umeten način izkoriščamo z vstavljanjem različnih mrež, letvic ali folije. Vstavljamo jih na zgornje robove satnikov, najlažje v nakladnem sistemu panja, kjer čebele

vstavljen predmete hitro zadelajo ali zlepijo. Tako pridobljena zadelavina je običajno tudi boljše kakovosti kot pa nastrgana iz različnih delov v panju.

Zadelavino razvrščamo v III. kakovostne razrede. Zelo pomembna je njena čistost. Čista zadelavina je rjavobleščeče barve, precej krhka in se rada drobi. Čebele zelo rade zadelavino pomešajo z voskom. Takšna zadelavina je slabše kakovosti, motne barve ter raztegljiva.

Nabrano zadelavino hranimo v hladnejšem, suhem in temnem prostoru. Če čebele ne naredijo grudic, naj bo razprostrta na mrežasti podlagi. Nedopustno je zadelavino stiskati v kepe in takšno pošiljati v naše skladišče. Takšne zadelavine ne bomo sprejemali oz. bo klasificirana v najnižji kakovostni razred.

Zadelavino oz. propolis prevzemamo v skladišču hp MEDEX Ljubljana, Linhartova cesta 49/a, vsak dan v tednu, razen ob sobotah, in sicer od 6.30 do 14. ure.

**HP MEDEX:
DE-KOOPERACIJA**

VOSEK

Pred nami je obdobje, ko se bomo začeli pripravljati na naslednjo čebelarsko sezono. Mnogo je opravil, ki so potrebna, da bomo lahko nemoteno začeli z delom. Eno od težjih in zahtevnejših del je kuhanje voščin, satja in sama predelava. Satje smo že pobrali iz medišč, razen tistih, na katerih čebele prezimujejo. Če smo satje pobrali iz medišča, smo ga iztočili in ga pripravili za skladiščenje preko zime.

Odbira satja za prihodnjo sezono je eno od zelo važnih del. Priporočamo, da satje odbirate pri dnevni svetlobi ali pa pri močnejši žarnici. Satje, skozi katerega ne prodira svetloba, moramo odstraniti. V satju, ki je staro več kot štiri leta, je mnogo srajčk in ovojnic, ki so sčitile razvijajoče se čebele. Srajčke ostajajo v celicah deloma tudi preko leta. Celice postajajo krajše in ožje. Čebele se v takšnih celicah ne razvijajo normalno, zato takšno satje obvezno izrežemo. Satje, staro dve ali tri leta, je primerno za skladiščenje medu, zato ga shranimo za prihodnje leto, ko ga bomo vstavili v medišča. Lepo, mlado satje, staro eno in dve leti, skozi katerega pa še močno prehaja svetloba, bomo uporabili prihodnje leto za plodišča.

Satje smo prebrali in se odločili, da bomo vse sate, starejše od 5 let, izrezali in

prekuhali. Vedeti moramo, da ima vosek tališče pri 62–64°C. To dejstvo nas ne sme zavajati, češ, vosek je stopljen in sedaj smo delo opravili. Vosek moramo segreti na 120°C, pri katerih mora vreti 20–30

minut. S tem bomo vosek sterilizirali, tak vosek pa lahko nemoteno uporabljate za nadaljnjo predelavo.

Pospeševalna služba:
ANDREJ SCHWARZMANN

KDO NAS VLEČE ZA NOS?

V letošnji 10. številki je bil s tem naslovom objavljen članek Andreja Dvoršaka.

Tov. Dvoršak nam je v tem članku postavil nekaj vprašanj in nanja tudi sam odgovoril, ne da bi pri nas vsaj poskusil poiskati ustrezne odgovore. To pisanje nas spominja na nekatera pisanja o drugih problemih v dnevnem časopisju.

Tako enostransko pisanje vsekakor ne pripomore k ustrezni osveščenosti čebelarjev, ki jim v današnjih časih ni ravno lahko.

O ustreznosti folbexa-VA ne bi izgubljali besed, saj smo zadnja leta v Slovenskem čebelarju o tem že veliko pisali oz. smo se o tem pogovarjali na raznih čebelarskih sestankih.

S problemi pri uvozu folbexa-VA čebelarjev nismo posebej seznanjali, saj so to problemi, ki jih trpi naše celotno gospodarstvo. Čebelarske potrebe so namreč na repu prednostnih listin uvoza, in še to samo, če kaj deviz ostane. Kontrolo čebeljih pridelkov opravljamo v skladu s tovrstnimi republiškim in zveznimi predpisi. Ko pa gre za izvoz, se moramo s kontrolami in potrdili prilagoditi predpisom države uvoznice. Zaenkrat pri tem še nismo imeli posebnih težav. Vendar hp Medex že od leta

1984 čebelarje opozarja na morebitne velike težave, ki jih zaradi nestrokovne in nekritične uporabe zdravil, še posebej pa, ko gre za uporabo neregistriranih zdravil, lahko doletijo.

O tem, kako posamezni čebelarji kupujejo in skladiščijo zdravila, tov. Dvoršak očitno bolj malo ve, mi pa se s to problematiko srečujemo vsak dan v naših prodajalnah in pisarnah, na terenu, sestankih itd.

Namigovanja o nekaterih datumih proizvodnje in novih cenah so brez ustreznih dokazil brezpredmetna. Kot je v svojem članku »S praprotjo nad varoozo« napisal že glavni direktor Aleš Mižigoj, imamo v trgovini redne kontrole veterinarske in tudi tržne inšpekcije.

Za čebelarje pa bi bilo silno zanimivo prebrati komentar tov. Dvoršaka na članek, ki ga je objavil v lanski 6. številki Slovenskega čebelarja. Še posebej zato, ker je bilo za program, objavljen v prispevku, plačanih 4.000.000 dinarjev, namenjenih za razvoj čebelarstva ljubljanske regije. Ni pa znano, kako je ta denar končal in kako se omenjeni program izvaja v praksi.

Pospeševalna služba čebelarstva:
BORIS SLAVEC

VPRAŠANJE OSTAJA ODPRTO

ANDREJ DVORŠAK

V članku »Kdo nas vleče za nos« sem postavil naslednja vprašanja:

– Kolikim čebelarjem je Medex zavrnil med, ker niso upoštevali njegovih navodil, da lahko plinijo le s folbexom VA?

– Zakaj je bila čez poletje ustavljena prodaja folbexa VA?

– Zelo zanimivo pa bi bilo prebrati reportažni zapis o tem, kako Medex in Hmezad kontrolirata med in kako v njem ugotavljajo nedovoljene primese.

To so bila moja vprašanja, nanje pa Boris Slavec v odgovoru ne odgovarja, niti zadostno, niti prepričljivo.

Strinjam se, da ne vem kaj dosti, v primerjavi s službami Medexa, kako čebelarji kupujejo in skladiščijo zdravila. Vendar pa njihovih navad z nekaj mesečno prekinitvijo prodaje zdravila nihče ne bo spremenil, pač pa jih je še ukoreninil, kajti tam, kjer je občasno pomanjkanje, so zaloge pač potrebne!

Pisec odgovora me sprašuje za komentar o mojem članku v lanski 6. številki SČ. Takrat sem poročal o M–KZ Ljubljana, ki je skušala vpeljati novo dejavnost – čebelarstvo. V tem članku je zapisano, da »je M–KZ Ljubljana za letošnje leto (1987) že dobila 40 milijonov dinarjev za pospeševanje čebelarstva pri skladu za pospeševanje kmetijstva mesta Ljublja-

ne, ...« (podčrtal A. D.).

Torej je trditev tovariša Slavca, da je bil denar, namenjen za razvoj čebelarstva ljubljanske regije »povlečen« zato, ker sem napisal članek, milo rečeno, privlečena za lase. V članku pišem o že izvršenem dejstvu, ne o tem, da »bi zadruga ta denar potrebovala«, na podlagi česar, bi ji potem bil dodeljen in bi si zato res lahko lastil nekaj zaslug za to, da ga je dobila. Pa jih nimam! (podčrtal A. D.). Me pa veseli, da tako pozorno spremljate pisanje SČ.

Moj komentar k članku pa je naslednji:

Čebelarska dejavnost je bila v M–KZ Ljubljana obsojena na propad tisti trenutek, ko ji je hrbet obrnilo njeno lastno okolje. Koliko in kakšne pritiske pa so izvajali na to »okolje« in na samo zadrugo, naj tovariš Slavec raje vpraša pospeševalko Mojco Smerkolj, direktorja zadruge tovariša Tanka in morda še koga iz lastne hiše.

Kje je končalo tistih 40 milijonov dinarjev (Slavec piše 4.000.000!) resnično ne vem. Prepričan pa sem, da bi bilo potrebno nekajkrat več denarja, če bi kdorkoli hotel resneje poseči v »sladke posle« slovenskega čebelarstva.

Pa brez zamere in medeno ter poslovno uspešno novo leto tebi, Boris, in tvoji delovni organizaciji.

Izkušnje naših čebelarjev

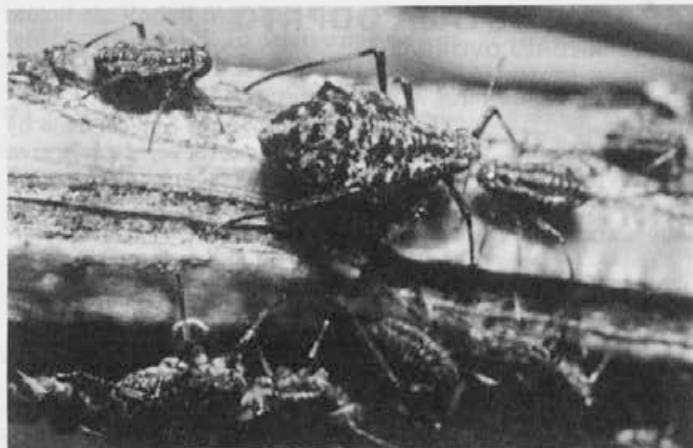
MOJE IZKUŠNJE Z MELECITOZO

Janez Gregori, Podkoren

V Slovenskem čebelarju sem že večkrat bral o vprašanih melecitoze oziroma vprašanih strjevanja medu v satju, obširen prikaz je bil podan tudi v letošnji 10. številki. Ker se tudi sam nekatera leta srečujem s temi vprašanji, želim posredovati svoje izkušnje in opazovanja, ki se včasih nekoliko razlikujejo od navedb v naši reviji. Poudariti moram, da je moje čebelarstvo ekstenzivno, zato lahko ravnam drugače (seveda s primerno manjšim denarnim učinkom), kot si to lahko privoščijo tisti, ki jim med

pomeni vsakdanji kruh.

Čebelarim na stalnem mestu, in sicer v Podkorenu, na nadmorski višini 835 metrov. Podnebje je hladno, zime dolge in ostre, poletja kratka. Strjevanje medu v satju se pri nas začne navadno v prvi polovici julija, medenje pa se lahko zavleče še v avgust. Spomnim se, da sva s pokojnim očetom pred leti v začetku avgusta vsadila roj v LR panj normalne višine – in v treh dneh je potegnili vse satnice. Po zapiskih, ki jih vodim od leta 1976, se je pri nas strjeval

med v satju v letih 1976, 78, 80 in 1984.

Pomembno je vedeti, da so viri melecitoznega medu zelo različni. Med puhaste ušice s smreke se začne v satju kmalu trditi, medtem ko se takrat, ko zamede macesen, strdi še veliko prej, praktično takoj, ko ga čebele namestijo v celicah. Nekatera leta zamede bukev in takrat so sati podobni betonski opeki. Med se rad trdi tudi v tistih redkih letih, ko čebelarji pravimo, »da medi vsak kol«. Torej so viri melecitoznega medu različni, zato se razlikuje tudi videz strjenega medu in je včasih skoraj bel. Nekoliko preveč je zato posplošena trditev, da je »melecitozni med zelo aromatičen, lepe rdečerjave barve, prijetnega vonja« – za nekatere vrste to velja, prav gotovo pa ne za vse.

Pomudimo se pri ugotovitvi, »da je med, ki vsebuje veliko melecitoze, za prezimovanje popolnoma neprimeren«. Včasih to ugotovitev še nekoliko razširimo in pravimo, da je gozdni med za prezimovanje popolnoma neprimeren. Gozdni med moramo deliti v dve skupini: v prvo sodijo gozdni medovi, ki se dolgo ne trdijo, kot je npr. hojev, ali med, ki je proizvod lekanij (kaparjev), kakršnega smo imeli tudi pri nas. V drugo skupino pa sodijo medovi, ki se v satju strdijo še pred začetkom zimskega mirovanja. Te lahko čebele pozimi predelujejo samo, če imajo na razpolago vodo. Zato me strjeni med za prezimovanje ne skrbi: poskrbeti moram, da imajo čebele okoli gnezda oblogo primerne hrane (sladkorja) vsaj do začetka marca – nato pa strjeni med odlično pospešuje razvoj. Vso skrb pa

moramo posvetiti gozdnim medovom, ki se ne trdijo in jih čebele lahko uporabljajo vso zimo. Po takih letinah lahko pride do pravih katastrof. Če se tako prezimovanje konča z grižo, je še sreča, saj navadno svoje pri tem opravi tudi noseča. Zato je treba tak med pred zimo odstraniti iz plodišča.

Ugotovitvi, da je melecitozni med zelo primeren za medico, moram oporekati, vsaj kar se tiče naših razmer. Medica iz mane je nekako prazna in se niti približno ne more kosati z medico iz cvetličnega medu. Zato melecitozni med dodajam namočenemu sadju za kuho žganja.

Ko se začne paša na melecitoznih virih in se začne med v satju trditi, je treba nekaj ukreniti. Čebelarji, ki čebelarijo intenzivno, navadno odpeljejo čebele v predele z drugačno pašo. Pokojni velečebelar Franc Kitarar je celo skonstruiral svoj panj, ki ima v medišču »debele« nizke satnike s pločevino na sredini: tako lahko celice s strjenim medom postrga vse do osnove in čebele jih nato spet potegnajo. Priznam, da sem to poskusil tudi sam, pa mi nekako ni šlo. Res, da sem nastrgal nekaj strjenega medu, potem pa iz njega nisem znal (ne da bi ga preveč ne segreval), narediti kaj več, kot ga pripraviti za krmo čebel.

Čebelarji včasih predlagajo, da je treba strjeni med namočiti, nato raztopino pokrmili in hitro iztočiti. Poizkusil sem tudi to: dva dneva sem namakal odprte sate v vodi, nato sem jih s centrifugo iztočil in raztopino pokrmil. Ko so čebele klajo pobrale, sem se spraval na točenje. Pa sem ostal z dolgim nosom, kajti med v satju je

bil spet ves trd. Zakaj čebelarji drugje uspejo s tem postopkom, si najverjetneje razložimo s tem, da pridelajo melecitozni med druge vrste, ki se počasneje trdi. Podoben učinek bi verjetno dosegli tudi, če bi raztopini, ki jo pokladamo, dodali malo sladkorja, kar pa seveda čebelarstvo niso več čisti prijemi.

Kadar se pri nas začne med trditi v satju, mi je takoj jasno, da je točenje za tisto leto končano. Če kaže, da bo paša še trajala, se lotim naslednjih opravil. Pri AŽ panjih v medišču potegnem ven vsak drugi sat in ga nadomestim s praznim satnikom. To so že odsluženi satniki, ki v kotu čebelnjaka čakajo na morebitno uporabo. Tako urejeno medišče pokaže ob koncu paše naslednjo sliko: sati so odebeljeni, do konca napolnjeni in pokriti, v vmesnih praznih satnikih pa je trotovina navadno potegnjena po vsej površini, delno pa je tudi že napolnjena. Tako dobim polne sate, ki kot odlična hrana počakajo na naslednjo pomlad ali pa jih uporabim za narejence, ter obilo voska.

V LR panjih zadnje čase čebelarim v glavnem samo še z nizkimi nakladami. Ob melecitozni paši dodam naklade, da dobim čim več medu. Ker pri vzreji matic ne uporabljam plemenilčkov, ampak jih plemenim v majhnih družinah na nizkih satih (na dveh ali treh) mi sati, polni strjenega medu, odlično služijo za narejanje družinic v naslednji sezoni: namesto pitalnika, polnega sladkornega testa, dodam trisatnim družinam sat strjenega medu, prazen sat in satnico, dvosatnim pa poln in prazen sat, ki ga kasneje po potrebi zamenjam s satnico.

Ko se bliža čas zazimovanja, pri AŽ panjih poskrbim, da imam za vsako družino

tri lepe prazne sate (po potrebi izberem toliko lepih satov). Pri urejanju družine dam zalego in matico ob steno, dodam tri prazne sate, ostalo pa so lahko v celoti sati, polni trde mane. Nato družini dodam primerno količino sladkorja. Ker LR panje z nizkimi nakladami zazimujem navadno v treh nakladah, poskrbim, da so srednji sati v spodnjih dveh prazni, krajni in v zgornji nakladi pa sta lahko polni. Tudi njim pa dodam primerno količino sladkorja. Tega dodam toliko, da sem gotov, da jim do začetka marca ne bo pošel (okoli 5 kg pri AŽ in približno še enkrat toliko pri LP panjih), vsekakor pa občutno manj, kot ga dodajam panjem, ki so skoraj brez zaloge.

Je pač tako, da moramo včasih sprejeti, kar nam ponudi narava in to čim bolj koristno uporabiti. Zato sem veliko bolj vesel strjenega medu kot pa nikakršnega: še kako prav bi mi prišel, recimo leta 1979, ko sem iz 26 pridobitnih panjev natočil 30 kg medu, pa tudi letos, ko je bilo komaj kaj bolje in so bili avgusta panji prazni.

Ko razmišljam o vprašanih melecitoznega medu, pa ne morem razumeti, kako so včasih številni kranjčičarji v našem koncu tako uspešno prezimovali tudi na strjenem medu – saj za uporabo sladkorja v čebelarstvu sploh še niso slišali. Res je, da so jeseni skrbno odnesli panje na sončne in zatišne lege, skrivnost pa ostaja, kaj se je dogajalo v nizkih kranjčičih, kjer so čebele same razporejale satje, obseg in namestitve trotovine, satje pa so vlekli tako na hladno kot na toplo stavbo. Ali je mogoče, da je bila naša čebela takrat bolj odporna oziroma prilagojena in da je brez občutnih posledic premagovala tudi te težave?

MOJE IZKUŠNJE Z ZDRAVLJENJEM POAPNELE ZALEGE

VIKTOR KLADNIK

Letošnje leto se je v Čebelarstvu Sevnica prvič množično pojavila poapnela zalega, in to v več kot 20 odstotkih čebeljih družin. To je nalezljiva bolezen pokrite zalege, povzroča pa jo plesen *Ascosphaera apis*. Obbolelo ličinko preraste plesen, tako da se ta spremeni v belkasto trdo mumijo, ki jo najdemo na dnu panja.

Lažje obbolele družine sem uspešno zdravil z askorbinsko kislino (C vitamin). V dva litra sladkorne raztopine sem zamešal 20 g C vitamina, to mešanico sem čebelji družini dajal en teden po 2 dcl dnevno. Znaki obolelosti so izginili. Ogrožene čebelje družine pa sem moral dodatno zdraviti s Krkinim zdravilom ascomizol set. Pripravil sem 200 ml navadne higiensko neopo-

rečne vode, raztopil v njej 100 g sladkorja in dodal 1 ml ascomizola. Močno oboleli čebelji družini sem nato raztopino z ročno škropilnico razpršil po satju. Postopek sem ponovil čez tri dni. Ker se stanje še ni dosti izboljšalo, sem za zdravljenje uporabil dimni listek, na katerega sem nakapljaj šest kapljic ascomizol raztopine za dimljenje.

Postopek sem ponovil čez sedem dni. Čez tri tedne sem satje pregledal in ugotovil, da matica še vedno slabo zalega, zato sem jo zamenjal z novo. Družino sem ponovno pregledal čez štiri tedne in z uspehom zdravljenja sem bil zadovoljen, saj nova matica zopet zalega strnjeno.

Za čebelarske krožke

TUDI V ZAHODNI EVROPI SO ZAČELI SPODBUJATI ŠOLSKO MLADINO ZA ČEBELARJENJE

MARTIN MENCEJ

Tako kot pri nas tudi v drugih vzhodnoevropskih deželah, predvsem na Češkoslovaškem in v Sovjetski zvezi, že desetletja usposablajo šolsko mladino za bodoče čebelarje. Njihova vsakoletna tekmovanja in rezultati kažejo na sistematski teoretični in praktični pouk. Sedaj pa tudi iz zahodnoevropskih dežel, predvsem iz Nemčije, poročajo o tovrstnem pridobivanju mladega čebelarskega naraščaja. V uglednem čebelarskem glasilu *Imkerfreund* navdušeno poročajo o prvih poskusih in rezultatih na lanskoletnih čebelarskih srečanjih.

Na teh letnih srečanjih, katerih se poleg čebelarjev udeležujejo še predstavniki krajevnih, okrožnih in deželnih oblasti ter staršev, zaskrbljeni ugotavljajo, da njihovo če-

belarstvo nenehno peša, da se število čebelarjev vedno bolj krči in da ni podmladka, ki bi jih nadomestil. Zaradi tega najbolj trpi opraševanje poljščin in vrtnin ter oskrba s čebeljimi pridelki. Druge krilate žuželke pa vedno bolj izginjajo, tako da čmrljev npr. sploh ni več. Stanje ni nič kaj spodbudno. Kako naprej?!

Za razliko od naše začetne prakse pred dvajsetimi leti, ko so pobudo za organizacijo čebelarskih krožkov dali čebelarji sami prek svoje zveze čebelarskih društev, so tam spodbudili usposabljanje osnovnošolske in srednješolske mladine za čebelarjenje predstavniki oblasti. Šlo jim je predvsem za opraševanje žužkocvetnih rastlin. Sedaj že navdušeno poročajo o prvih rezultatih. Tako npr. deželni svetnik okrožja

S tekmovanja mladih čebelarjev v Gornji Radgoni

Hassberg navdušeno poroča, da se je v prejšnjem letu javilo za prvi tečaj 25 nado-
budnežev iz osnovne šole, medtem ko
smo pri nas imeli že pred 11 leti na prvem
tekmovanju v Celju 150 tekmovalcev.

In kako so začeli?

Ravnateljstva šol naj bi skrbela za teore-
tično in praktično pomoč pri izvajanju pro-
grama. Program pa vključuje teme: pomen
čebel za naravno okolje, predvsem glede
opraševanja, razvoj čebelje družine, orien-
tacija in govor čebel, med in različne vrste
medov.

Pri pouku je treba uporabljati ponazorila,
predvsem filme. Praktično delo poteka v
enem od najbližjih čebelnjakov. Nimamo
pa podatkov o čebelarški literaturi za mla-
dino. Kaže, da je za čebelarje začetnike
sploh nimajo.

In kaj naj rečemo mi po dvajsetletnih iz-
kušnjah? Začetne težave smo uspešno
prebrodili zahvaljujoč predvsem našim
neutrudnim mentorjem in prizadevnosti
čebelarških društev, tako da imamo danes
že kar veliko število mladih čebelarjev.

DOPOLNJENA P R A V I L A ZVEZE ČEBELARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE (s spremembami iz leta 1986 in leta 1988)

SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Zveza čebelarških društev Slovenije (v nadaljnjem besedilu Zveza) je društvena in strokovna or-
ganizacija, ki deluje na območju SR Slovenije in povezuje čebelarška društva.

2. člen

Zveza je pravna oseba.

3. člen

Sedež Zveze je v Ljubljani, Cankarjeva 3/II.

4. člen

Zveza ima svoj pečat. Pečat je okrogel, s premerom 3 cm in s čebelo v sredini. Ob robu je napis
»Zveza čebelarških društev Slovenije«.

5. člen

Zveza se lahko vključi kot član v Zvezo čebelarških organizacij Jugoslavije (ZČOJ).

6. člen

Delo Zveze je javno. Dejavnost je zasnovana na ustavnih načelih, idejnopoličnih izhodiščih samo-
upravnega socializma in programski usmeritvi SZDL. Na svojo pobudo ali pobudo SZDL se dogo-
varja o vseh pomembnih vprašanjih, programski usmeritvi, kadrovske politiki, mednarodnem sode-
lovanju, založniški dejavnosti.

7. člen

Zveza uresničuje načela samoupravljanja, njeni organi so voljeni po načelih delegatskega sistema.

8. člen

Zveza obvešča o svojem delu širšo in ožjo javnost.

Ožjo javnost obvešča:

- z objavljanim vabil in zapisnikov z izdajanjem Slovenskega čebelarja,
- s tem, da so zapisniki vseh organov Zveze na voljo vsem članom.

Širšo javnost obvešča:

- s tem, da so seje organov Zveze javne in se nanje vabijo novinarji ter druge osebe, ki izkažejo
tak interes,
 - prek drugih sredstev javnega obveščanja.
- Za zagotovitev javnosti dela je odgovoren predsednik Zveze.

9. člen

Zveza podeljuje odlikovanja, priznanja in častne nazive v skladu s Pravilnikom o podeljevanju odlikovanj, priznanj in častnih nazivov.

NAMEN IN CILJI ZVEZE

10. člen

Zveza ima naslednje namene in cilje:

- pospeševati čebelarstvo zaradi pridobivanja čebeljih pridelkov in opravevanja kmetijskih kultur,
- povezovati društva, ki pospešujejo čebelarstvo,
- sodelovati pri preprečevanju in zatiranju kužnih bolezni čebel in čebelje zalege ter pri varstvu pred zastrupitvami čebel,
- sodelovati z družbenopolitičnimi skupnostmi, samoupravnimi interesnimi skupnostmi, ustanovami in organizacijami s področja kmetijstva in gozdarstva, da se zagotovi opravevanje in varstvo rastlin in tako poveča čebelja paša,
- večati strokovnost čebelarjev,
- utrjevati čebelarstvo organizacijo in zavest članstva,
- vzpodbujati zanimanje občanov, zlasti mladine za čebelarjenje,
- uveljaviti čebelarstvo na strokovnem in gospodarskem področju,
- skrbeti za uresničevanje družbene samozaščite in SLO,
- skrbeti za varovanje naravnega okolja,
- podeljevati častne nazive, odlikovanja in priznanja v skladu s pravilnikom,
- opravljati naloge v skladu s predpisi.

11. člen

Zveza uresničuje svoje cilje s tem, da:

- prireja predavanja, tečaje, posvetovanja in razstave,
- vzgaja čebelarski naraščaj,
- sodeluje z drugimi organizacijami pri sestavljanju programov, ki so skupnega interesa,
- izdaja časopis Slovenski čebelar v skladu z veljavnimi predpisi s tega področja,
- opravlja drugo založniško dejavnost in strokovno izpopolnjevanje (izobraževanje) čebelarjev,
- ima strokovno čebelarsko knjižnico,
- sodeluje z organizacijami, ki se ukvarjajo s preskrbo čebelarjev s čebelarskimi potrebščinami in odkupom medu,
- daje pobude za ustanavljanje plemenitih postaj in opazovalne službe in po potrebi ustanavlja plemenitne postaje,
- daje pobude za urejanje prevozov čebel na paše,
- sprejema in uresničuje ukrepe za zaščito čistopasemske kranjske čebele in pospešuje vzrejo plemenskih matic,
- zavzema se za dosledno uresničevanje in spoštovanje poslovne morale in čebelarske etike,
- daje pobude za sklepanje samoupravnih sporazumov članov,
- skrbi za varstvo materialnih, poslovnih in drugih interesov čebelarjev,
- ustanavlja sklade za pospeševanje čebelarstva,
- uresničuje načela socialistične, samoupravne, demokratične, z ustavo določene ureditve,
- vzgaja člane v duhu bratstva in enotnosti ter enakopravnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti,
- preprečuje razpihovanje narodnostnega, rasnega ali verskega sovraštva ali nestrpnosti,
- uresničuje načela neodvisnosti in ozemeljske nedotakljivosti,
- razvija socialistični patriotizem in dviga varnostno kulturo s pravočasnim seznanjanjem z vsebino, metodami in oblikami javnega in podtalnega delovanja sovražnih sil,
- v skladu s priporočili družbenih skupnosti, družbenopolitičnih organizacij in samoupravnimi družbenimi dogovori o družbeni samozaščiti spremlja sprotno in občasno, pa tudi širše ocenjuje varnostnopolitične razmere v Zvezi in čebelarskih organizacijah in sprejema ukrepe za uresničevanje nalog s področja družbene samozaščite in SLO.

12. člen

Član Zveze postane čebelarsko društvo, ko pristopi v Zvezo in poda pisno pristopno izjavo najvišjega organa, da pristopi k samoupravnemu sporazumu o ustanovitvi Zveze.

13. člen

Izvršni odbor Zveze ugotavlja vstop v članstvo in sprejema pristopne izjave.

14. člen

Pravice članov so:

- da volijo delegate v organe Zveze,
- da sodelujejo pri delu Zveze,
- da dajejo predloge in pobude.

15. člen

Dolžnosti članov so:

- voliti delegate v organe Zveze,
- sodelovati pri delu organov Zveze,
- sodelovati pri akcijah Zveze,
- spoštovati pravila, odločitve in sklepe organov Zveze,
- redno plačevati članarino in druge obveznosti, ki jih določi skupščina Zveze.

16. člen

Članarino Zveze plačujejo člani na način in v višini, ki jo določi skupščina. Članarina se določa glede na število čebelarjev po društvih in glede na število pridobitnih panjev.

17. člen

Članstvo v Zvezi preneha:

- z izstopom,
 - s smrtjo člana,
 - z izključitvijo na podlagi dokončnega sklepa skupščine Zveze.
- Član lahko izstopi, ko je dal pisno izjavo o izstopu.

ORGANI ZVEZE

18. člen

Organi zveze so:

- skupščina,
- izvršni odbor,
- nadzorni odbor,
- častno razsodišče.

Skupščina

19. člen

Skupščina je najvišji organ, ki ga sestavljajo delegati društev. Vsa čebelarska društva z območja občine izvolijo v skupščino Zveze po enega delegata, po enega pa izvolijo tudi medobčinske čebelarske zveze.

20. člen

Skupščina je sklepčna, če je ob napovedanem začetku navzočih več kot polovica delegatov.

21. člen

Skupščino odpre predsednik Zveze in jo vodi, dokler skupščina ne izvoli delovnega predsedstva. Poleg tega skupščina izvoli še verifikacijsko komisijo (3 člani), zapisnikarja in dva overovatelja zapisnika, po potrebi pa tudi volilno komisijo (5 članov), kandidacijsko komisijo (5 članov) in druge delovne organe.

22. člen

Skupščina je redna ali izredna.

Redno skupščino sklicuje predsednik Zveze po sklepu izvršnega odbora enkrat letno.

Izredno skupščino skliče predsednik Zveze po sklepu izvršnega odbora ali na predlog tretjine članov. Če predsednik Zveze ne skliče skupščine v 60 dneh po prejemu zahteve, stori to predlagatelj sam. Za izredno skupščino veljajo enake določbe pravil kot za redno, s tem da mora sklepati o vprašanjih, zaradi katerih je bila sklicana.

Sklicavanje redne ali izredne skupščine mora biti objavljeno z dnevnim redom najmanj 30 dni pred sklicem.

23. člen

Vabilo na skupščino se delegatom odpošlje najmanj 30 dni pred sklicem in mora vsebovati predlog dnevnega reda in delegatsko gradivo. Na skupščino se vabi člane dosedanjih organov Zveze. Člani organov zveze, ki niso delegati društev, nimajo pravice glasovanja.

Skupščina je javna in se je lahko udeležijo vsi zainteresirani.

24. člen

Skupščina:

- sklepa o dnevnem redu,
- sprejema in spreminja pravila Zveze in druge splošne akte,
- sklepa o poročilih organov Zveze,
- sprejema program dela in finančni načrt,
- potrjuje letni zaključni račun,

- voli predsednika in dva podpredsednika Zveze,
- voli izvršni odbor,
- voli nadzorni odbor,
- voli častno razsodišče,
- voli delovne organe skupščine,
- razrešuje predsednika, podpredsednika in organe Zveze,
- sklepa o članstvu v drugih organizacijah,
- sklepa o izključitvi članov Zveze,
- sklepa o prenehanju Zveze,
- sklepa o pridobivanju in odvajanju nepremičnin,
- sklepa o ustanavljanju skladov,
- dokončno sklepa o pritožbah članov zoper sklepe izvršnega odbora in častnega razsodišča,
- odloča o drugih vprašanih, ki izhajajo iz zakonskih predpisov, odredb, pravil Zveze in drugih sprejetih samoupravnih splošnih aktov.

25. člen

Skupščina sprejema sklepe z večino glasov na seji prisotnih delegatov. O sprejemu in spremembi pravil Zveze ter prenehanju Zveze skupščina odloča z večino glasov vseh delegatov.

26. člen

Volitve predsednika, podpredsednikov, članov izvršnega in nadzornega odbora ter častnega razsodišča so načeloma tajne, skupščina pa lahko sklene, da so javne.

27. člen

Mandatna doba izvoljenih članov organov Zveze je 4 leta. Po preteku te dobe je vsakdo lahko ponovno izvoljen v isti organ.

Volilni postopek se deli na fazo evidentiranja možnih kandidatov, ki mora biti zaključena 60 dni pred skupščino, in izdelavo predloga kandidatne liste, ki jo opravi izvršni odbor, ter volitve.

Skupščina izvoli kandidacijsko komisijo, ki po potrebi dopolni kandidatno listo in jo predloži skupščini v volilni postopek.

Na končni kandidatni listi za izvršni odbor morajo biti kandidati z območja cele Slovenije razdeljeni po regijah, in sicer: ljubljanska 3, gorenjska 2, primorska 1, obalnoкраška 1, notranjska 1, dolenska 1, zasavska 1, celjska 2, posavska 1, podravska 2, pomurska 2, koroška 1.

Za člana izvršnega odbora je izvoljen tisti kandidat, ki dobi največ glasov za posamezno mesto v izvršnem odboru.

28. člen

Predsednik Zveze usklajuje in skrbi za izvršitev programa dela in sklepov skupščine. V primeru njegove odsotnosti ga nadomešča eden od podpredsednikov.

Predsednik predstavlja Zvezo in jo zastopa pred tretjo osebo v premoženjskih in drugih pravnih poslih ter je odgovoren za zakonito delo Zveze.

Izvršni odbor

29. člen

Izvršni odbor je kolektivni izvršilni organ skupščine, v katerem imajo vsi člani enake pravice in dolžnosti in so neposredno vključeni v uresničevanje pravil, programa dela, sklepov in zaključkov skupščine.

SEZNAM PREDAVATELJEV ČEBELARSTVA

prof. dr. Jurij SENEGAČNIK, Ljubljana, Ažbetova 8	(061) 332-642
Alojz STRMOLE, Kvedrova 3, Ljubljana	(061) 447-260
Vlado GMAJNAR, Hmezad, Žalec	(063) 776-394
Anton SEDMAK, Podbrežna 12, Koper	(066) 36-660
Ivan FEGEŠ, Zagrad 92, Celje	(063) 26-703
Marko DEBEVEC, Na klanecu 34, Vrhnika	(061) 751-282
Matjaž MARINKO, Na jami 9, Ljubljana	(061) 612-973 ali 552-409
Ivan GRAJŠ, Dolga vas 22, Kočevje	(061) 851-338
Lojze KASTELIC, Vrhnica, Mirna peč	

Mira JENKO, Gora 27, Komenda	
Anton ROZMAN, Gotovlje 128, Žalec	
Janez FIRM, Podšentjur 10, Litija	(061) 882-096
Jože ROTAR, Črtomirova 11, Ljubljana	(061) 325-130
Alan Kovačević, Popovičeva 11, Maksimir, Zagreb	
Pavle HERST, Kamnogoriška 45, Ljubljana	(061) 557-512
mag. Zlatko JENKO, KZ II. Bistrica, Gregorčičeva 25, Ilirska Bistrica	
Franc ČEHOVIN, II. prekomorske 26, Koper	
Janko BOŽIČ, Čretež 3, Krško	(0608) 33-912
Alojz BARLE, Veliki Gaber 21	(068) 46-536
Pavel ZALETEL, Trpinčeva 94, Ljubljana	
Franc KOLENC, Hohkraudova 8, Celje	(063) 34-083
Pavel COLNAR, Cvetlična 22, Šempeter pri Novi Gorici	
Dušan MEDVED, Linhartova 64, Ljubljana	(061) 315-891
Alojz RIGLER, Kmetijski zavod Ljubljana, Velike Lašče 69	(061) 789-071
Marko HREN, Djakovičeva 9, Ljubljana	(061) 551-368 ali 51-028
Andrej SCHWARZMANN, Hp Medex, Ljubljana	(061) 316-455
Boris SLAVEC, Hp Medex, Ljubljana	(061) 316-455
Aleš GREGORC, Hmezad, Žalec	(061) 323-064
Ivan ESENKO, Hmezad, Žalec	(061) 645-052
Franc ŠIVIC, Ul. padlih borcev 31, Ljubljana	(061) 324-859
Ernest Omar, ŽVŽ, Murska Sobota	
Janez PISLAK, Apače 303, Kidričevo	(062) 796-105
Marjan BRECELJ, Lavričeva 57, Ajdovščina	(065) 65-211
mag. Fran JAVORNIK, Partizanska 9, Grosuplje	(061) 321-243
inž. Ludvik KLUN, Žolgerjeva 12, Ljubljana	(061) 345-460
prof. Janez MIHELIC, Cankarjeva 3, Ljubljana	(061) 210-992
dipl. inž. Janez POKLJUKAR, Hacquetova 2, Ljubljana	(061) 323-064
prof. Edi SENEGAČNIK, Rožna dolina, Cesta I. št. 31 Ljubljana	(061) 213-292

VIŠINA ČLANARINE ZČDS ZA LETO 1989

Izvršni odbor ZČDS je na 3. seji določil višino članarine ZČDS za leto 1989, ki znaša 48.000 din. V članarino je vključena tudi naročnina za Slovenski čebelar.

Za tako visoko članarino se je izvršni odbor ZČDS odločil zaradi izredno visoke inflacije, ki bo letos presegla 250 odstotkov, in zaradi predvidene (napovedane) inflacije v letu 1989.

Višino članarine za leto 1989 lahko primerjamo z maloprodajno ceno **treh** kilogramov boljše vrste medu (enako razmerje je veljalo za določitev članarine za leto 1988, sedaj pa ugotavljamo, da pomeni le še ceno 1 kilograma najnižje vrednotenega slovenskega medu na trgovinskih policah).

Prosimo vodstva društev in družin, da čimprej poberejo članarino in jo skupaj s seznamami članstva pošljejo ali prinesejo na ZČDS do 31. januarja 1989. Zamudnikom, ki bodo pobrali in nakazali članarino po 28. 2. 1989, bomo obračunali mesečne zamudne obresti.

IO ZČDS

VODSTVOM ČEBELARSKIH DRUŠTEV IN DRUŽIN: DECEMBER NAJ BO MESEC OBČNIH ZBOROV

Vodstva čebelarških organizacij prosimo, da organizirajo občne zборе že decembra letos in naj ne čakajo na januar ali celo februar 1989.

Iz dosedanje prakse vemo, da vodstva društev in družin na občnih zbore zberejo večino članarine, sprejmejo letne delovne in finančne načrte ter zaključne račune. Zaradi visoke inflacije, ki nas pesti že nekaj let, bomo leta 1989 prisiljeni določiti članarino tako, da jo bomo vsak naslednji mesec revalorizirali za znesek uradno ugotovljene inflacije (po sedanjih izkušnjah bo to med 15 in 20 odstotki mesečno). Višino članarine in naročnine bomo objavili v decembrski številki SČ. Tako se bodo posamezniki in njihova društva izognila plačevanju povečane članarine za nazaj.

Na zadnji seji izvršnega odbora ZČDS je bilo sklenjeno, da bomo letošnjo zimo organizirali regijska posvetovanja o čebelar-

ških problemih. Datumi in kraji izvedbe letih bodo objavljeni v zadnji letošnji številki našega glasila. Člane izvršnega odbora pa prosimo, da čimprej javijo ZČDS datum in kraj posveta v njihovi regiji.

Čebelarje (člane in naročnike), ki leta 1989 ne bodo obnovili članstva oz. naročnine, prosimo, da najkasneje do 15. decembra 1988 pisno ali po telefonu odjavijo Slovenski čebelar za leto 1989. Odjave lahko posredujejo Zvezi čebelarških društev Slovenije, Cankarjeva 3, 61000 Ljubljana (tel. 061 210 992), ali blagajnikom svojih društev oz. družin. S tem se bomo izognili nepotrebno visokim stroškom tiskanja dodatnega števila izvodov Slovenskega čebelarja.

Strokovna služba ZČDS

VOLILNA SKUPŠČINA ZČOJ

Sedemnajstega septembra 1988 je bila v Beogradu volilna skupščina ZČOJ (Zveze čebelarških organizacij Jugoslavije), ki so se je udeležili voljeni delegati vseh republiških in pokrajinskih čebelarških zvez.

V uvodnem delu je dosedanji predsednik ZČOJ Radulo Radulović podal poročilo o dveletnem delu v tej zvezni organizaciji. Sledila je zanimiva in živahna razprava, v kateri je sodelovalo šestnajst delegatov iz vseh republik in pokrajin. Na koncu razprave je skupščina sprejela poročilo o delu in delovni načrt ZČOJ.

Med drugim so sprejeli tudi več sklepov, od katerih navajamo le najpomembnejše:

1. Skupščina je podprla pobudo Čebelarške zveze SR Hrvatske, ki je sprožila postopek o spremembah in dopolnitvah Zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu. S spremembami naj bi tudi za čebelarje veljale iste pravice do olajšav (nižja davčna stopnja pri nakupu goriva D-2, ukinitvev plačevanja prometnega danka za nakup reprodukcijskega materiala za

gradnjo čebelarških objektov in za nakup vozil, namenjenih prevažanju čebel), kot jih imajo kmetijski proizvajalci.

2. V zvezi z najnovejšimi ukrepi ZIS, ostrejšimi ukrepi za omejitev stroškov vseh vrst in v zvezi z racionalizacijo stroškov na vseh delovnih in drugih življenjskih področjih v državi, je skupščina sklenila, da bo, če bo potrebno, tudi s pomočjo najvišjih organov v federaciji, ukinila in preprečila dvojna članstva in članarine v svetovni čebelarški organizaciji APIMONDII. Sprejeto je bilo enotno stališče, naj bo kot edina in nacionalna čebelarška organizacija članica APIMONDIE iz Jugoslavije Zveza čebelarških organizacij Jugoslavije, prek katere bi bilo vsem možno enakopravno uveljavljati svoje pravice v tej mednarodni organizaciji, pa tudi širše, v sklopu mednarodnega sodelovanja naše države s svetovnim čebelarstvom.

3. Delegati so odločno podprli stališče, naj se zaradi svoje specifičnosti in širšega družbenega pomena čim prej sproži pobu-

da ustreznih organov v federaciji, da bi izdelali in sprejeli zvezni zakon o čebelarstvu, ki je mlada in pomembna veja našega gospodarstva.

4. Skupščina je soglasno obsodila neodgovorno ravnanje nekaterih proizvajalcev zdravil za zatiranje čebeljih bolezni in sladkornih pogač za čebele, ki so s svojo malomarnostjo povzročili večjo škodo tako čebelarjem kot čebelarstvu v celoti. Vsa čebelarska, republiška in pokrajinska vodstva, kot tudi vodstva čebelarskih društev v Jugoslaviji, je zadolžila, da v prihodnje ob podobnih pojavih takoj in ostro reagirajo, še posebej pa v čebelarskih časopisih, kot so »Pčela«, »Pčelar« in »Slovenski čebelar«. Čebelarje pa moramo opozoriti, naj ne kupujejo takih zdravil. S tem sklepom ZČOJ poziva čebelarje, njihova društva in vodstva zvez, naj javno bojkotirajo te proizvajalce zdravil, če bi zaradi svojih ozkih ekonomskih ali kakih drugih interesov ponovno ogrozili naše čebelarstvo.

5. Skupščina je poudarila veliko družbeno, znanstveno, strokovno in politično odgovornost celotnega vodstva ZČOJ, vseh udeležencev in čebelarstev v Jugoslaviji za organizacijo in izvedbo mednarodnega kongresa **Apimoneide** leta 1991 v Splitu. Skupščina je zadolžila predsedstvo ZČOJ, da takoj začne s pripravami in predhodnimi deli, ki so potrebna, da bi se Jugoslavija, ZČOJ in jugoslovansko čebelarstvo predstavili svetu v do-

stojni in pravi luči. Tako bi s svoje strani največ prispevali k povečanju ugleda naše, socialistične Jugoslavije v svetovnem čebelarstvu.

Na zaključku je skupščina ZČOJ izvolila novo predsedstvo, predsednika in sekretarja.

Na predlog predsedstva in kadrovske komisije ZČOJ je bil za predsednika ZČOJ izvoljen dr. Đuro Berber, delegat čebelarske zveze SR Hrvatske, za sekretarja pa Predrag Đekić, delegat Čebelarske zveze SR Srbije.

Dr. Đuro Berber, novi predsednik ZČOJ, se je rodil v Olujiću leta 1939. Izkazal se je s svojim delom v gospodarstvu in na znanstvenih institucijah, na delovnem mestu direktorja Zavoda za znanstveno delo v Jugoslaviji pri Akademiji znanosti in umetnosti v Osijeku in z vodilnimi funkcijami v družbenopolitičnih organizacijah in skupnostih v Slavoniji in Baranji, kjer živi in dela še sedaj. Poleg tega je tudi aktiven čebelar, saj ima svoj lastni čebelnjak, je aktiven član čebelarskega društva »Pčela« v Osijeku, ki je najstarejše čebelarsko društvo v Jugoslaviji, saj bo kmalu slavilo svojo 110-letnico obstoja. Dr. Đuro Berber je tudi dolgoletni član predsedstva Čebelarske zveze SR Hrvatske in ZČOJ, v letih 1980 in 1981 pa je bil tudi predsednik Čebelarske zveze SR Hrvatske.

Zveza čebelarskih organizacij
Jugoslavije

OGLED MIZARSTVA KRŽE

Posavski čebelarji (Brežice, Krško, Sevnica) smo si 24. septembra ogledali Škocjanske jame, kobilarno Lipica, obiskali pa smo tudi znanega izdelovalca panjev Franca Kržeta na Vrhniki.

Po prijetnem stisku rok nam je izkušeni mizar Krže pokazal svojo mizarско delavnico, specializirano za izdelovanje panjev. Kakovostno izdelani panji že sami povedo, da je izdelovanje panjev pri njih tradicija. Tisti, ki imajo Kržetove panje, so z njimi zadovoljni in navadno pravijo, da je s takšnimi panji veselje čebelariti. Značilno za te panje je tudi to, da so rogljičeni, kar ni zanemarljivo.

Med vožnjo smo čebelarji razpravljali predvsem o medno-obnožinskih pogačah

za čim hitrejši spomladanski razvoj čebeljih družin ter o zdravljenju varooze z »najnovejšimi« zdravili.

Izlet je bil po zaslugi organizatorice Min-

ke Zupančič zelo pester, žal nam je le, da je izostalo srečanje s sežanskimi čebelarji, kakor smo načrtovali.

FRANC MAROLT – ČD SEVNICA

Čebelarji iz Brežic, Krškega in Sevnice na obisku pri mizarstvu Krže na Vrhniki

RAZVITJE PRAPORA V ČEBELARSKEM DRUŠTVU ČRNOMELJ

Ob 64-letnici društva je čebelarsko društvo razvilo svoj prapor, ki ga je dolgo in težko pričakovalo.

Pokroviteljstvo nad praporom je prevzel Lovro Rems st., ki pa tega slovesnega trenutka ni dočakal. V njegovem imenu je prevzel pokroviteljstvo sin Lovro Rems ml. Predsednik društva je ob tej priložnosti v imenu vseh članov obljubil, da bo članstvo z nesebičnim delom povsod dokazovalo, da je vredno biti član čebelarske organizacije. Naš čebelarski pozdrav: »NAJ MEDI«.

Slovesnosti so prisostvovali skoraj vsi člani ČD Črnomelj in predstavniki Čebelarske družine Semič in Metlika.

Najzaslužnejšim članom so podelili priznanja za posebno aktivno delo v društvu. Priznanja so prejeli: Jože Miketič, Jože Veselič, Rafko Grahek, Vinko Dražumerič, Franc Mušič, Jože Medic in Vojko Kvas.

USTANOVITEV IN RAZVOJ
ČEBELARSKEGA DRUŠTVA
ČRNOMELJ

Čebelarsko društvo Črnomelj praznuje letos 64-letnico društva. Glavna pobudnika za ustanovitev sta bila pokojna čebelarja Jože Kastelic in Jože Štrubelj. Ob ustanovitvi je društvo štelo 21 članov. Na ustanovnem občnem zboru društva so bile ustanovljene čebelarske družine na Vinici za območje Vinice pri Črnomlju, Dragatuš za območje Dragatuša in Stari trg za Poljansko dolino.

Čebelarji so tako začeli z bolj sodobnim kuhanjem voščin ter pridobivanjem medu in voska. Čebelarji, ki so čebelarili s panji s premičnim satjem, so začeli tudi sami vlivati satnice na cementnih modelih. Vsi člani društva so bili naročeni na glasilo »Slovenski čebelar«. Društvo je dobro sodelovalo z zvezo čebelarskih društev v Ljubljani. Kmalu so začeli s temeljitim izobraževanjem svojih članov, saj je bilo jasno, da brez temeljitega znanja čebelarskih veščin napredka ne bo. Preskrbelo je dva kotla za kuhanje voščin, eno stiskalnico in

Razvitje prapora čebelarkega društva Črnomelj je bilo svečano

en čistilnik za vosek. Nekaj čebelarjev je še vedno čebelarilo s kranjiči, bolj premožni in bolj napredni čebelarji pa so že pred I. svetovno vojno čebelarili z »žnidaršiči«. Kranjičarji so prodajali med v satju, in to tudi v trgovini, tisti pa, ki so čebelarili z »žnidaršiči«, so med točili in prodajali iztočenega. Med so čebelarji težko prodajali, saj ni bilo organiziranega odkupa čebelarskih proizvodov, vsak čebelar je pač prodajal, kakor je vedel in znal. Po ustanovitvi čebelarkega društva se je na področju društva Črnomelj zelo povečalo število čebelarjev, ki so začeli čebelariti v »žnidaršičevih« panjih. Ko se je v letu 1928 priselil v Črnomelj Vladimir Martelanc, ki je bil po poklicu učitelj, je črnomaljsko čebelarstvo še bolj zaživelo. Po nekaj letih je Vlado Martelanc postal vodilni belokranjski čebelar in je imel več kot 200 AŽ panjev. Črnomelj je postal središče vsega naprednega čebelarkega dogajanja. Tu so prirejali tečaje, razstave in predavanja. Med II. svetovno vojno se je črnomaljsko čebelarstvo povzelo v sam vrh, tako po številu čebelarjev, kakor tudi po izobrazbi. Začelo se je tudi s prevažanjem čebel na pašo, in to tako po Beli krajini kakor tudi na ajdo po Dolenjski.

Ko se je leta 1941 pričela II. svetovna vojna, je čebelarstvo v Beli krajini precej nazadovalo. Mnogo čebelarjev je bilo interniranih in zaprtih, mnogi pa so odšli v partizane. Le redkim čebelarjem se je posrečilo obdržati svoje čebele v dobrem stanju. V letih 1941–1945 so naši čebelarji predvsem skrbeli, da so čebele dajale čim več medu za partizanske bolnišnice in okrevališča, ki so bila na osvobojenem ozemlju. Ker je bilo na dlani, da je med zelo potreben zlasti za okrevanje bolnikov, so na čebelarskem zborovanju v Črnomlju marca 1944 na pobudo okrožnega gospodarskega komiteja sprejeli pravilnik o pospeševanju čebelarstva na osvobojenem ozemlju in o oddaji medu za potrebe NOB. Na temelju tega pravilnika so člani našega društva v letih 1944–1945 za partizanske bolnišnice brezplačno oddali 18 ton medu. Društvo je uredilo satnišnico za ročno odlivanje satnic. Pet modelov za vlivanje satnic je iz cementa odlil Vlado Martelanc. V letih 1944–1945 so na teh modelih čebelarji odlili okrog 1800 kg satnic, kar je pospeševalo pridelek medu. Če čebelarji teh modelov ne bi imeli na voljo, bi čebelarstvo na osvobojenem ozemlju propadlo. S tem je naše društvo med II. svetovno vojno, ko je slovenski narod doživljal najstrašnejše trenutke v svoji zgodovini, opravljalo nesebično in plemenito delo, ko je predvsem skrbelo za ranjence in okrevance.

Po osvoboditvi se je začelo čebelarstvo ponovno intenzivno obnavljati, kajti med vojno je bilo uničenih pa tudi požganih veliko čebeljakov. Čebelarstvo je propadlo tudi zaradi pomanjkanja dobrega čebelarkega kadra, kajti najboljši ljudje so bili po zaporih, v taboriščih, veliko pa jih je bilo tudi v partizanih. Tako ni bilo nikogar, ki bi skrbel za čebele. V letih 1946 in 1947 je naše čebelarsko društvo preskrbelo štiri kotle za kuhanje voščin. Od teh je enega dalo čebelarskemu društvu Metlika, tri pa je obdržalo samo za svoje člane. Društvo je kupilo tudi tri cementne stiskalnice za odlivanje satnic. Vse to je pripomoglo k lažjemu in bolj intenzivnemu pridobivanju satnic, to pa je eden osnovnih pogojev dobrega čebelarjenja.

Takoj po II. svetovni vojni je društvo organiziralo tudi prevoze čebel na pašo, tudi v Liko in Gorski Kotar.

Naše društvo je po vojni organiziralo tudi opazovalno službo, ki je poročala o medenju. Tehtnice so bile nameščene v Črmošnjicah, na Planini in Miklerjih. Tako so bili naši čebelarji sprti seznanjeni o čebelji paši.

Danes šteje društvo 67 članov, med njimi pa je tudi precej mladih čebelarjev, ki vestno spremljajo vsa predavanja, nasvete strokovnjakov in svojih starejših tovarišev.

ČD Črnomelj

OŠ ZGORNJA KUNGOTA – NARAVOSLOVNI DAN

NINA MESNER

Nekje v marcu nam je tovarišica Zemljičeva, ki nas uči biologijo, dala šest listov, na katerih je bilo napisanih nešteto zanimivosti o čebelah. Povedala nam je, da bomo na zadnjem naravoslovnem dnevu imeli kviz o čebelah. Torej smo se morali snov naučiti.

Sprva teh čebel na listih nismo jemali preveč resno, se pravi, da snovi nismo brali. Toda naravoslovni dan se je vedno bolj bližal, zato smo vodje skupin razmnožili liste še za druge člane. Začeli smo se pripravljati. Snov je bila zanimiva in še malo ne dolgočasna. Bolj ko sem brala, bolj so me začenjale čebele navduševati. S svojo skupino sem se sestala dan pred naravoslovnim dnem. Naše znanje ni bilo ravno briljantno, vendar smo si obljubili, da bomo popoldne pošteno pljunili v roke.

V petek, to je bil dan, ki smo ga vsi težko pričakovali, a se ga tudi bali, sem s strahom vprašala člane svoje skupine, če so se učili. Brez oklevanja so mi odgovorili, da so se. Da pa so se res, so dokazali v kvizu.

Končno smo sedeli za mizami, na katerih so stali simboli skupin: čebeljak, celica satja, panj, delavka, matica, trot.

Najprej smo prebrali poročila, ki smo jih napisali sami. Naš gost, znani čebelar Alojz Horvat, nas je pazljivo poslušal in nas sem in tja popravil. Ko smo končali, pa

nam je odgovarjal na vprašanja. V sproščenem pogovoru je tovarišu Horvatu uspelo pregnati iz nas tremo pred kvizom. Po pogovoru smo odšli na malico. Vsi na trnih smo se vrnili v razred. Sledil je kviz prvošolčkov, ki so za svoja leta pokazali izvrstno znanje o čebelah.

Napočil je veliki trenutek. Začel se je kviz za nas. Prva je bila na vrsti naša skupina. Iz kuverte sem izvlekla list z vprašanji, ki niso bila ravno težka. Tov. Horvat, ki je bil komisija, na naše odgovore ni imel pripomb in tako smo osvojili vse tri možne točke. Ostale skupine, razen ene, so osvojile po dve točki. Zmagala je torej naša skupina. Seveda je bila borba vse do konca tekmovanja zelo napeta.

Po kvizu smo si ogledali še priznanja tov. Horvata s področja čebelarstva in čebelarstvo razstavo.

Več kot zmaga mi pomeni to, da se je močno obogatilo naše vedenje o čebelarstvu. Prišla sem do zaključka, da je čebela zelo koristna in zanimiva žival, čebelarstvo pa ni samo težko delo, temveč tudi sprostitvev in zabava. Najpomembnejši pogoj, da postaneš dober čebelar, pa je seveda ta, da imaš rad čebele. S tem naravoslovnim dnem smo odlično popestrili enolični šolski vsakdan.

OB DESETI OBLETNICI SMRTI NAŠEGA INOVATORJA FRANCA KIRARJA

IVAN ŠTEMBERGER

Ob tej priložnosti se s hvaležnostjo spominjamo dela in strokovnih inovacij Franca Kirarja, saj nam je zapustil novi, posebni tip panja, ki ga danes uspešno uporabljamo.

S čebelami je začel še mlad, star komaj 14 let, ko je od očeta prevzel čebele v AŽ panjih.

Ker je čebelaril intenzivno, je čebele prevažal na pašo z ročnim vozičkom. Kmalu je ugotovil, da panj ni primeren za intenzivno čebelarjenje v večjem obsegu, zato je že leta 1918 izdelal svoj prvi, novi tip listovnega panja s toplo stavbo – na kratko imenovan KA-EF, ki je izrazito premičen, predvsem namenjen izkoriščanju gozdne paše.

Ustanovil je čebelarstvo družino Malečnik pri Mariboru in jo nekaj časa tudi vodil. Mladino je znal pridobiti z geslom »Ti nosiš čebelico na obleki (značka), jaz pa jo nosim v srcu!«

V času svojega plodovitega življenja je sodeloval v upravnem odboru Čebelarskega društva Maribor, katerega vodja je bil Peter Močnik. Za svoje prizadevanje je prejel odličji Anton Janša I. in II. stopnje.

Pri svojih čebelah je veliko pozornost posvečal selekciji kranjske čebele in vzreji pridobitnih matic. Njegov način čebelarjenja temelji na dvomatičnem sistemu. Bolezni čebel mu niso nikoli povzročale težav.

V času svojih največjih zmogljivosti (od leta 1940 do 1950) je oskrboval 800 pridobitnih panjev čebel. Pred vojno je bilo takšno samostojno pridobitno velečebelarstvo nekaj posebnega. Delal je z več pomočniki, »desna roka« mu je bil strokovno sposoben in spretni Tone Škof, zato je namesto odpravnine ob upokojitvi Škof dobil dva »štosa« čebel. S tem darilom mu je dal javno spominsko priznanje.

Dočakal je starost 85 let. Ko je Franc Kitarar začel pešati in izgubljal svoje delovne sposobnosti, je pretežni del čebel razprodal pod ugodnimi pogoji. Tako sedaj mi, njegovi »nasledniki«, koristimo njegove **iznajdbe in izkušnje**.

Osmrtnice

ANDREJ BURJA

Maja 1988 smo se za vedno poslovili od našega člana Andreja Burje. Andrej se je rodil leta 1932. na Selu v Moravški dolini, po poroki leta 1963 pa se je preselil v Sp. Koseze pri Lukovici. Z veseljem in neustrudnim delom se je posvečal veliki kmetiji. Bil je dober družinski oče in mož. Ženo sta skrbela tudi za otroke, ki niso imeli svojega doma, in tudi ti so bili kakor njuni deležni ljubezni in skrbi. Andrej pa je znal koristno izrabiti tisto malo prostega časa, katerega je posvečal čebelem. Bil je organiziran čebelar. Zanimal se je za razvoj čebelarstva in se zavedal pomena čebel v naravi.

Priljubljenega in spoštovanega kmeta in čebelarja je na zadnjo pot pospremila mnogo ljudi. V spominu ga bomo ohranili

kot dobrega človeka in vzornega člana naše čebelarske družine.

Čebelarska družina
Lukovica

ALOJZ ŽUST

Sredi čebelarske sezone se je pretrgala nit življenja našega člana Alojza Žusta. Pred 25 leti si je zgradil dom za svojo družino in vzoren čebelnjak za čebele.

Čebelarjenje je bilo njegov konjiček, saj je ves prosti čas preživel pri svojih ljubljenukah. Številna množica ljudi, gasilci in čebelarji smo ga pospremili na njegovi zadnji poti. Čebelarji upamo, da pri Žustovih čebelarjenju ne bo zamrlo.

Čebelarska družina
Bled

krka, tovarna zdravil n.sol.o.

ново mesto

TOZD MARKETING
SEKTOR VETERINA

KRKA V ČEBELARSTVU

ASCOMIZOL® – D

SREDSTVO ZA DEZINFEKCIJO Z DIMLJENJEM

delovnega prostora, praznih panjev, satov, čebelarskega orodja in pribora, posebno v čebelnjakih, ki so okuženi s povzročiteljem poapnele zalege.

KDAJ UPORABITI ASCOMIZOL® D?

1. Uporabimo ga, če je prisoten povzročitelj poapnele zalege v delovnem prostoru, praznih panjih, na čebelarskem orodju in priboru.
2. Uporabimo ga pri vsakem sumu na prisotnost povzročitelja poapnele zalege.
3. Uporabimo ga pred vsako ponovno uporabo satja, osmukalnikov, druge opreme, ki je bila dalj časa v skladišču.

ASCOMIZOL® – SET

za uporabo v veterini – kemoterapeutik

RAZTOPINA ZA ŠKROPLJENJE SATJA Z ZALEGO

RAZTOPINA ZA KAPLJANJE NA IZGOREVALNI LISTEK

KAKO UPORABITI ASCOMIZOL® – SET?

1. Raztopino za škropljenje dodamo sladkorni raztopini in nato z njo škropimo plodiščne sate družin, ki so obolele za poapnelo zalego.
2. Raztopino za kapljanje na izgorevalni listek uporabimo kot zaščito (preventivno) za čebelje družine, ki jih ogroža povzročitelj poapnele zalege.

KMALU V KRKINI PALETI PROIZVODOV ZA ČEBELARSTVO:

Sredstvo za zaščito satja pred voščnim moljem

Biostimulator za jesensko in spomladansko pospeševanje razvoja čebeljih družin.

Novo vrste visokokvalitetne hrane za čebele

OBVESTILO

TEČAJI ZA ČEBELARSKÉ PREGLEDNIKE

Obveščamo čebelarje, ki bi želeli opraviti tečaj za čebelarske preglednike, da se naj prijavijo pri tajnikih čebelarskih društev ali družin. Tajnike pa prosimo, da do 15. januarja 1989 pošljejo sezname prijavljenih čebelarjev na Zvezo čebelarskih društev Slovenije, Cankarjeva 3, 61000 Ljubljana.

ZČDS

OBVESTILO MLADIM ČEBELARJEM

V študijskem letu 1988/89 bo zopet pričel z delom študentski čebelarski krožek. Pripravili smo nekaj zanimivih predavanj o tehnologiji čebelarjenja, boju s čebeljimi boleznimi, pašnih razmerah, vzreji matic, prvič pa bo tudi predstavljeno sodobno čebelarjenje v farrarjevem panju. S pomočjo ZČDS bomo organizirali nekaj obiskov pri znanih čebelarjih. Zahvaljujemo se ZČDS za uporabo njihovih prostorov ter za ugodno rešene finančne prošnje. Vabimo vse mlade, da se nam pridružite vsako 1. in 3. sredo v mesecu ob 19. uri v prostorih ZČDS, Cankarjeva 3.

Mentor Matjaž Marinko

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo »Slovensko čebelarsko društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko« leta 1898.

Izdaja ga Zveza čebelarskih društev Slovenije, Cankarjeva 3/II, 61000 Ljubljana, tel.: (061) 210-992.

Časopis izhaja v Ljubljani vsakega 1. v mesecu in je oštevilčen z zaporedno številko meseca. Časopisni (izdajateljski) svet sestavljajo: Andrej Dvoršak, Ivan Esenko, mag. Franc Javornik, Andrej Jernej, inž. Ervin Kuhar, Aleš Mižigoj in inž. Janez Poklukar.

Uredniški odbor sestavljajo: prof. Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, Andrej Dvoršak, mag. Franc Javornik, inž. Janez Poklukar, Boris Slavec in Pavle Zaletel.

Glavni in odgovorni urednik: prof. Janez Mihelič.

Lektorica: prof. Nuša Radinja.

Cena posamezne številke je 1.600 din.

Letna naročnina za nečlane: v domovini znaša 18.000 din, v tujini pa 13 USA dolarjev. Odpovedi med letom ne upoštevamo.

Članarina, v katero je všteta tudi naročnina za Slovenskega čebelarja, znaša 12.000 din. Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa do 20 besed v tekočem letu, vsako nadaljnjo besedo pa plačajo po veljavnem ceniku za splošne oglase.

Cene reklamnih oglasov: cela stran – 240.000 din, pol strani – 140.000 din, četrt strani – 70.000 din. Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10 odstotkov, za 6- do 10-kratno objavo 20 odstotkov, za letošnje objavo 30 odstotkov. Za objave na zunanji strani ovitka ni popusta. Cena splošnih oglasov je 420 din za besedo, enaka cena velja tudi za osmrtnice, ki presegajo 40 besed.

Številka dinarskega žiro računa pri SDK v Ljubljani je: 50101-678-48636. Številka deviznega računa pri LB-GB v Ljubljani je: 50100-620-107-010-30960-943.

Po mnenju št. 421-1/74 pristojnega republiškega organa je časopis oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

Tiska Tiskarna KURIR, Ljubljana.

Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo.

MALI OGLASI

Prodajam električne grelce za vse vrste panjev. Pošljem prospekt. Hrvoje Erpačić, 41050 REMETE-ZAGREB, G. Bukovac 129.

Prodajam preurejen TAM 5000 za prevoz 60 AŽ panjev – registriran do avgusta 1989. Tel.: (065) 65-354.

Prodajam prevozni čebelnjak za 60 AŽ panjev z atestom ali menjam za osebni avto. Tel.: (061) 731-136 zvečer.

Ker odpiram trgovino z naravnimi prehrabnenimi proizvodi, želim k sodelovanju pri-tegniti čebelarja, ki bi bil sposoben stalno dobavljati od povpraševanja odvisno količino kvalitetnih različnih vrst medu. Inf. po tel.: (061) 372-211.

Kupim preurejen tovornjak za prevoz čebel. Janez Arko, Breg 66, tel.: (061) 861-391, 61310 Ribnica.

ČEBELARJI POZOR! Izšla je knjiga »Pčelarstvo i ekonomika pčelarenja«. Knjigo lahko naročite na naslov avtorja: Branko Relič, Stanka Paunoviča 5, 2200 SREMSKA MITROVICA. Cena knjige je 9.000 din in stroški poštnine. Knjigo vam bomo poslali po pošti s povzetjem.

Čebelarji!

Poravnajte članarino za leto 1989 (za ZČDS 48.000 din) še pred 1. 2. 1989.

ČEBELARJI POZOR – NOVO NA NAŠEM TRŽIŠČU!

NOV VIDEO FILM O ČEBELAH

ZČDS je pripravila nov film o VZREJI MATIC IN RAZMNOŽEVANJU ČEBELJIH DRUŽIN. Kaseto je možno naročiti pri ZČDS, Cankarjeva 3, 61000 Ljubljana. Pri naročilu je potrebno navesti, ali naj bo besedilo v slovenskem, srbohrvatskem ali angleškem jeziku.

Film je dolg približno 22 minut, cena pa je do konca decembra še vedno prednaročniška 83.000 din, medtem ko bo kasneje, ko bo kaseta v redni prodaji, znatno višja. Kasete lahko naročite za videorekorderje vseh sistemov, vendar je cena za sisteme beta, video 2000 in video 8 nekoliko višja.

Strokovna služba ZČDS

MIZARSTVO KRŽE – z dolgoletno tradicijo – VRHNIKA

Izdelujemo kvalitetne AŽ panje po konkurenčnih cenah. Panji so iz kvalitetnega smrekovega lesa in rogljičeni (cinkani). Satniki so iz lipovega lesa in vrtani za žičenje. Deset-satne AŽ panje lahko dobite takoj, za ostale vrste panjev tipa AŽ pa sprejemamo naročila. Franc Krže, Idrijska 3, 61360 VRHNIKA, telefon (061) 751-317.

Finančna sredstva za obnovo zgodovinskega spomenika kapele P. P. Glavarja nakažite na ŽR 52100-603-30757 Zavod za varstvo naravne dediščine Novo mesto, Kidričev trg 3, s pripisom »Za obnovo Lanšpreža«.